

ВІДДІЛ ОСВІТИ ДЗЕРЖИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ОРІЄНТИР

МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

Інформаційно-
методичний вісник

№ 9 (009)
КВІТЕНЬ 2015

ВНУТРІШКІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

У світлі завдань, поставлених перед працівниками освіти, зросли вимоги до керівництва школою і, в тому числі, до внутрішнього контролю. Кожен працівник школи постійно потребує чіткого уявлення про те, як розвивається школа, які тенденції цього розвитку, як удосконалюється (або не удосконалюється) навчально-виховний процес.

Інакше кажучи, потрібен постійний аналіз, постійний зворотний зв'язок, поінформованість про всі сфери життя й діяльності шкільного колективу. Таку інформацію – достовірну, повну можна отримати лише за допомогою добре налагодженого внутрішньошкільного контролю.

Організація внутрішнього контролю - один з найскладніших видів діяльності керівника, що вимагає глибокого усвідомлення місії та ролі цієї функції, розуміння її цільової спрямованості та оволодіння різними технологіями.

У зв'язку з розширенням сфери самостійної діяльності школи зросла актуальність регулювання внутрішнього контролю, відносин на основі особистісно-правового підходу до управління.

Практика свідчить, що сучасний менеджер освіти як головний стратег розвитку навчального закладу, організатор його соціокультурного та освітнього середовища повинен завжди тримати руку на пульсі життя навчально – виховного процесу.

Скрипниченко Н.А.,
завідувач ММК

*Досвід нас вчить,
що там, де ми
натрапляємо на
більші
перешкоди,
можна
сподіватися
більших плодів.*

Ігнатій

*Насправді
правильного
вибору не існує – є
лише зроблений
вибір та його
наслідки й
результати.*

Ельчин Сафарлі

*Усередині кожної
проблеми
лежить
можливість.*

Роберт Кіосакі

Організація внутрішкільного контролю в системі управління освітньою установою

Внутрішкільний контроль – це вид діяльності керівників ЗНЗ спільно з представниками громадських організацій із встановленням відповідності всієї системи навчально-виховної роботи закладу загальнодержавним вимогам (нормативам).

Внутрішкільний контроль забезпечує здійснення методичної допомоги вчителю з метою удосконалення і розвитку педагогічної майстерності, взаємодії адміністрації і педагогічного колективу, зорієнтовану на підвищення ефективності педагогічного процесу.

Внутрішкільний контроль передбачає всебічне вивчення й аналіз навчально-виховного процесу в школі, об'єктивне оцінювання досягнутих результатів, запобігання можливим помилкам, координацію зусиль відповідно до визначених завдань. Контроль має бути регулятором навчально-виховного процесу.

Організація внутрішкільного контролю - один з найскладніших видів діяльності керівника освітнього закладу, що вимагає глибокого усвідомлення місії та ролі цієї функції, розуміння її цільової спрямованості та оволодіння різними технологіями.

Структура управління освітньою установою містить наступні ланки:

1 рівень - директор; органи колегіального управління: загальношкільна конференція, рада школи, піклувальна рада, педагогічна рада.

2 рівень - експертно-консультативна служба визначення стратегії розвитку особистісно-орієнтованої педагогічної системи та інформаційного середовища; заступники директора по напрямках; головний бухгалтер.

3 рівень - координаційно-методична рада, що регулює управління освітнім процесом у інформаційному середовищі школи, що включає в себе координаторів базової і профільної освіти, виховної та науково-методичної роботи, керівник інформаційної служби.

4 рівень - керівники служб щодо забезпечення системної інтеграції ІТ в освітній процес і ефективного функціонування педагогічної системи: керівники ланок системи інформаційної служби: керівник медіацентру, керівник прес-служби, адміністратор мережі, диспетчер освітнього процесу, інженер бази даних; керівники М/О учителів-предметників, керівник психолого-педагогічної служби, організатори виховної роботи, керівники ВТК з розробки курсових проектів.

Активне використання нових форм внутрішкільного контролю протягом одного навчального року дозволяє досягти певних позитивних результатів:

1. Знижується рівень емоційного вигорання у педагогів.
2. Динаміка ставлення педагогів до адміністративного контролю - позитивна. При такій формі внутрішкільного контролю серед педагогів відсутня недовіра до адміністрації навчального закладу, педагоги отримують реальну методичну допомогу з боку адміністрації школи та багато педагогів сприймають контроль, як можливість продемонструвати свої успіхи.

Мета внутрішкільного контролю: збір оперативної та стратегічної інформації для своєчасного виявлення й виправлення, попередження збоїв, помилок і недоліків у організації та здійсненні педагогічного процесу, упорядкування системи навчально-виховної роботи та її конкретних результатів та переведенні її в новий якісний стан

Завдання контролю:

1. Визначити діяльність вчителя, її результативність.
2. Проконтролювати діяльність учителя (виконання програм, рівень підготовленості учнів)
3. Надати своєчасну допомогу вчителю.
4. Вивчити та узагальнити позитивних досвід учителя.

Функції внутрішкільного контролю

- **інформаційна** – створює правдивий масив інформації про якість освіти в школі;
- **діагностична** – фіксує реальний стан освіти у навчальному закладі;
- **прогностична** – виявляє стратегію та тактику розвитку освіти у навчальному процесі;
- **управлінська** – впливає на мету, зміст та методи управлінської діяльності;
- **педагогічна** – вибудовує цілісність процесу навчання, виховання та розвитку учнів;
- **адаптаційна** – мінімізує негативні наслідки сучасної ситуації, що дає можливість створити середовище розвитку дитини.

Основні цілі традиційного контролю

- вивчення стану викладання;
- визначення рівня навчальних досягнень з предмета;
- визначення рівня навчальних досягнень учнів окремих учителів

Основні цілі демократичного внутрішкільного контролю

- визначення рівня викладання, навчальних досягнень з предметів, розвитку й вихованості учнів;
- забезпечення підвищення рівня навчально-виховної роботи та покращення її конкретних результатів;
- своєчасне виявлення і виправлення помилок і недоліків в організації та здійсненні педагогічного процесу;
- забезпечення надання вчителям допомоги в опануванні педагогічної майстерності

Етапи контролю:

1. Постановка мети.
2. Вибір об'єкта контролю.
3. Планування контролю.
4. Визначення суб'єкта контролю (виконавця).
5. Збір та оброблення інформації.
6. Підбиття підсумків контролю.
7. Вироблення пропозицій і рекомендацій.

Забезпечення ефективності внутрішкільного контролю

Керівник, який здійснює контроль повинен сам володіти високою компетентністю, культурою, тобто мати високу науково-теоретичну підготовку, орієнтуватися на новітні психолого-педагогічні досягнення, ППО розвитку школи.

Методи контролю:

1. Спостереження.
2. Інтерв'ювання.
3. Анкетування.
4. Вибіркова спеціальна співбесіда.
5. Адміністративні перевірки.
6. Індивідуальні бесіди (з учнями, батьками, колегами).
7. Вивчення документації (класних журналів, планів роботи, учнівських зошитів і т. п.).

При здійсненні контролю, дотримуватися самому і вимагати цього від інших перевіряючих наступних етичних правил:

- чесність, ясність, послідовність і об'єктивність при аналізі та викладенні суджень, думок за підсумками оцінки результатів діяльності;
- прагнення до точності і поваги до очевидності;
- достовірність викладених фактів;
- ввічливість, відкритість і неупередженість під час обговорення питань з учасниками освітнього процесу та посадовими особами;
- шанобливе ставлення до пропозицій керівників органів управління освіти та освітніх установ по об'єктах перевірки і термінам роботи;
- розуміння особливостей освітнього закладу, а також повага інтересів, суспільного авторитету і положення окремих осіб і груп;
- здійснення оцінки результатів діяльності з урахуванням показників пріоритетних напрямів і співвіднесення їх з державною політикою у сфері освіти;
- визнання того, що інтереси і благополуччя учнів є найважливішим пріоритетом освітньої політики держави;
- порядність керівників, вчителів, учнів, батьків і представників органів управління;
- розуміння того, наскільки серйозно впливають результати на всіх, кого вони стосуються;
- дії інспектуючого визначаються посадовою інструкцією, що включає його права та обов'язки в рамках балансу повноважень і відповідальності з вказівкою на конкретну перевірку
- контроль повинен завершуватися формулюванням пропозицій щодо вдосконалення роботи з питання перевірки, а якщо необхідно, то пропозиціями щодо надання їм допомоги;
- знайдені позитивні досягнення повинні стати надбанням колективу, громадськості, шляхом поширення передового досвіду, прикладу кращих зразків роботи з метою вдосконалення всього навчально-виховного процесу.

Форми внутрішкільного контролю та специфіка їх використання

Нові форми внутрішкільного контролю в освітній установі повинні відповідати принципам демократизації системи управління:

1. Система стимулювання співробітників

У розробці системи стимулювання бере участь весь колектив: проводиться анкетування співробітників з метою визначення пріоритетних мотиваторів в колективі. Результати анкетування - основа положення про стимулювання, розроблена тимчасовою творчою групою педагогів і прийнята на зборах трудового колективу. У положенні про стимулювання чітко визначені критерії результативності діяльності співробітників, визначено механізм підведення підсумків за результатами місяця, обрана форма фіксації результатів за допомогою самооцінки та оцінки адміністрації та зафіксовані види заохочення (матеріальні і моральні) за досягнення певних результатів. Система заохочень таким чином стає відкритою і зрозумілою для всіх співробітників, тепер кожен член колективу знає, що за ефективну діяльність він обов'язково буде відзначений. Вона оформляється у вигляді екрану педагогічних успіхів і вивішується на стенд «Сходи майстерності».

2. Педагогічний моніторинг

Це форма об'єктивного визначення рівня сформованості педагогічних умінь і навичок. Здійснюється плановірно (2 рази на рік - на початку навчального року і в кінці навчального року) за допомогою методів анкетування, тестування, співбесіди, аналізу документації і результатів діяльності. Система моніторингу побудована у вигляді таблиць, які заповнюються адміністратором і вчителем (спочатку ставиться самооцінка, потім оцінка адміністрації). При наявності значних розбіжностей між балами проводиться співбесіда з учителем, на якому або вчитель аргументовано, доводить свою думку, або адміністратор пояснює причину невідповідності. Аналіз результатів вхідного моніторингу лягає в основу побудови методичної роботи комплексу. Аналіз підсумкового моніторингу стає результатом роботи методичної роботи комплексу.

3. Внутрішкільні педагогічні конкурси

Щорічно в комплексі проводяться педагогічні конкурси, основною метою яких є стимулювання педагогів на творчий підхід. Тема педагогічного конкурсу зазвичай відповідає основній меті роботи установи в навчальному році. Ініціатором проведення конкурсу найчастіше є адміністрація. На першому педраді обговорюється і приймається положення про конкурс і вибирається журі конкурсу з педагогів, переможців попереднього конкурсу. Журі розробляються етапи проведення та критерії конкурсу. За підсумками кожної чверті підводяться підсумки кожного етапу з урахуванням самооцінки педагогів. Результати кожного етапу вивішуються на загальний огляд для обговорення. Переможець конкурсу за підсумками навчального року отримує приз, визначений Радою Школи.

Алгоритм внутрішкільного контролю:

- внутрішкільний контроль здійснює директор школи або його заступники з навчально-виховної роботи, керівники М/О, інші спеціалісти;
- директор видає наказ про строки і теми наступної перевірки, встановлює строки подачі підсумкових матеріалів, план - завдання;
- план – завдання визначає питання конкретної перевірки і повинен забезпечити достатню інформованість і порівняння результатів внутрішкільного контролю для підготовки підсумкових документів з окремих розділів діяльності школи або посадової особи;
- тривалість тематичних або комплексних перевірок не повинна перевищувати 10 днів з відвідуванням не більше 5 уроків, занять та інших заходів;
- експерти мають право у ході перевірки попросити необхідну інформацію, вивчати документацію, яка відноситься до внутрішкільного контролю;
- при виявленні в ході внутрішкільного контролю порушень законодавств України в галузі освіти, про них повідомляють директора школи;
- експертні опитування і анкетування учнів проводяться тільки в необхідних випадках з погодженням психологічної та методичної служби школи;
- при проведенні планового контролю не потрібно додаткового попередження вчителя, якщо в місячному плані вказані строки контролю; в екстрених випадках директор і його заступники з НВР можуть відвідувати уроки вчителів школи без попереднього повідомлення;
- в екстрених випадках педагог попереджається не менш ніж за 1 день до відвідування уроків (екстреним випадком вважається письмова скарга на порушення прав дитини, законодавства про освіту);

Основою для внутрішкільного контролю є:

- заява педагогічного працівника на атестацію;
- плановий контроль;
- перевірка стану справ для підготовки управлінських рішень;
- звернення фізичних і юридичних осіб з приводу порушень в галузі освіти

Зміст внутрішкільного контролю

- Навчально-виховний процес
 - виконання навчальних програм;
 - виконання програми всеобучу, за реалізацією права учнів на отримання освіти;
 - стан викладання навчальних предметів;
 - рівень навчальних досягнень учнів;
 - організація роботи з обдарованими учнями;
 - індивідуальна робота з учнями, які навчаються на початковому рівні;
 - навчальне середовище;
 - стан трудового навчання та профорієнтація школярів;
 - якість позаурочної предметної діяльності;
 - рівень вихованості, громадської активності школярів;
 - якість роботи класних керівників;
 - якість загальношкільних традиційних заходів;
 - стан здоров'я й фізичної підготовки учнів;
 - якість профілактичної роботи з педагогічно занедбаними дітьми;
 - виховне середовище;
 - робота з педагогічними кадрами
 - виконання рішень і нормативних документів керівних органів;
 - методичний рівень кожного вчителя;
 - методичний рівень кожного класного керівника;
 - виконання рішень педагогічних і методичних рад;
 - робота методичних об'єднань, інших колективних форм методичної роботи;
 - підвищення професійної кваліфікації вчителів;
 - впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес;
 - організація науково-дослідницької роботи.
 - раціональне використання наочних посібників, ТЗН, інших засобів навчання
 - умови організації навчально-виховного процесу
 - ведення шкільної документації;
 - робота навчальних кабінетів;
 - забезпеченість навчальною та методичною літературою.
- Психологічний стан колективу
 - ступінь психологічного комфорту (дискомфорту) вчителів, учнів;
 - психологічна підготовка колективу до вирішення якої-небудь проблеми, з ведення нової програми, певної структури тощо.
- Охорона праці; санітарно-гігієнічний стан школи.
- Стан спільної роботи школи і громадськості.
- Соціум освітнього закладу.
- Експериментальна робота
 - відповідність цієї діяльності розвитку школи;
 - ступінь наукової обґрунтованості нововведень;
 - результативність нововведень;
 - рівень наукової освіченості педагогів;
 - дослідно-експериментальна діяльність педагогів..

ВИДИ КОНТРОЛЮ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ

За формою і кількістю об'єктів, що вивчаються

ТЕМАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Тематичний — відвідування всіх уроків, відведених на вивчення теми в даному класі, з метою знайомства із системою роботи вчителя, оцінки оптимальності вибраних структур уроків, сполучення форм, методів і засобів навчання. Передбачає контроль одного напрямку роботи, одного з аспектів, ланок діяльності. Тривалість його 7-12 днів. Проводиться по окремих проблемах діяльності школи

Основні напрямки тематичного контролю:

- реалізація прав дітей на освіту, збереження контингенту учнів;
- рівень освіченості і розвитку учнів;
- якість навчального процесу;
- стан національної освіти;
- рівень фізичного розвитку і здоров'я учнів;
- рівень вихованості і стан виховної роботи;
- виконання навчальних програм, їх практичної частини;
- реалізація ключових завдань школи і управлінських рішень;
- стан викладання провідних і "другорядних" тем

Теми контролю визначаються відповідно до Програми розвитку школи, проблемно-орієнтовного аналізу роботи школи за наслідками навчального року, що ґрунтуються на основних тенденціях розвитку освіти в місті, регіоні, країні. Члени педколективу повинні бути ознайомлені з темами, термінами, формами і методами контролю відповідно до плану роботи школи

В ході тематичного контролю:

- проводяться тематичні дослідження (анкетування, тестування);
- здійснюється аналіз практичної діяльності вчителя, класного керівника, керівників гуртків і секцій, учнів;
- проводиться відвідування уроків, позакласних заходів, занять гуртків, секцій, аналіз шкільної і класної документації.

Результати тематичного контролю оформлюються у вигляді висновків або довідки

Педколектив знайомиться з результатами тематичного контролю на засіданні педрад, на нарадах при директорі чи його заступниках, засіданнях М/О

За результатами тематичного контролю приймаються заходи, спрямовані на вдосконалення навчально-виховного процесу і підвищення учнівських досягнень, рівня вихованості і розвитку учнів

Результати тематичного контролю кількох педагогів можуть бути оформлені одним документом

Обов'язковий тематичний контроль необхідний у зв'язку:

- з роботою школи над визначеною на навчальний рік методичною проблемою;
- з необхідним поточним контролем (стан шкільної документації, охорона праці, санітарно-гігієнічний стан приміщень тощо)

Схема контролю

Об'єкти контролю	Питання контролю	Виконавці (методи контролю)
1. Вчитель, класний керівник	Наявність розуміння актуальності проблеми Теоретична підготовленість до її вирішення Педагогічний досвід з проблеми	Заступник директора з навчальної роботи, психолог (тестування), заступник директора з виховної роботи, керівника М/О, класні керівники (відкрите анкетування, бесіди, спостереження на уроках, виховні заходи, аналіз навчально-виховних планів класних керівників)
2. Батьки		(тестування на батьківських зборах, бесіди, рекомендації)

Можливі висновки за результатами контролю:

- розробити програму діяльності психолога;
- формувати переконаність учителів і батьків у необхідності вирішення даної проблеми;
- визначити програму теоретичного навчання вчителів і батьків з даної проблеми;
- визначити терміни і структуру подальшого контролю.

КОМПЛЕКСНИЙ КОНТРОЛЬ

Комплексний (системний) — відвідування уроків різних учителів протягом дня в одному класі з метою оцінки обсягу інформації, яку отримує учень протягом навчального дня, сумарного обсягу домашніх завдань, виконання учнями єдиних вимог, інтенсивності їхньої праці на різних уроках, стилю та порівняльної методики уроку. Оцінка працездатності учнів одного й того ж самого класу в різних учителів.

Це контроль у повному обсязі всієї системи роботи вчителя або всіх учителів школи. При комплексному контролі перевіряйте все, починаючи з поурочних планів, закінчуючи відвідуванням уроків і проведенням контрольних робіт і зрізів з метою перевірки знань учнів та їх розвитку. Тривалість комплексного контролю – 10-20 днів

Комплексний контроль проводиться з метою отримання повної інформації про стан навчального процесу в школі в цілому або з конкретної проблеми.

Для проведення комплексного контролю створюється група, яка складається із членів адміністрації навчального закладу, керівників М/О, ефективно працюючих вчителів школи під керівництвом одного із членів адміністрації. Для роботи в складі даної групи адміністрація може залучати кращих вчителів інших шкіл, інспекторів і методистів управління освіти.

Члени групи повинні чітко визначити мету, завдання, розробити план перевірки, розподілити обов'язки між собою.

Перед кожним перевіряючим ставиться конкретне завдання, визначаються строки, форми узагальнення висновків комплексної перевірки.

Члени педагогічного колективу знайомляться з метою, завданням, планом проведення комплексної перевірки в відповідно до плану роботи школи, але не менш ніж за місяць до її початку.

За результатами комплексної перевірки готується довідка, на основі якої директором школи видається наказ (контроль за виконанням якого покладається на одного із членів адміністрації) і проводиться засідання педагогічної ради, наради при директорі чи його заступниках.

При отриманні позитивних результатів даний наказ знімається з контролю.

ФРОНТАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Фронтальний— відвідування уроків з метою глибокої та всебічної перевірки зі всіх питань діяльності вчителя чи групи вчителів. Його може бути проведено за такою орієнтовною програмою:

- виконання Закону про освіту України;
- підготовка до уроку та якість складених календарно-тематичних, поурочних планів;
- виконання навчальних програм (теоретичної і практичної частин);
- рівень проведення уроків;
- визначення та реалізація освітньо-виховно-розвиваючих завдань уроків;
- дидактична обробка навчального матеріалу та визначення форм, методів і засобів навчання;
- здійснення керівництва пізнавальною діяльністю учнів у ході уроків;
- рівень сформованості знань, умінь і навичок (розумових і практичних) учнів;
- володіння вчителем новими педагогічними технологіями під час організації навчання;
- розвиток в учнів пізнавального інтересу та потреби в знаннях;
- дотримання єдиного орфографічного режиму;
- робота вчителя з попередження відставання учнів, робота з невстигаючими;
- диференціація та індивідуалізація навчання;
- здійснення зв'язку урочної, домашньої, позаурочної та позакласної роботи;
- стан зошитів учнів (система письмових робіт, співвідношення репродуктивних і творчих самостійних робіт);
- оформлення класного журналу;
- виховна робота з учнями;
- самоосвіта вчителя;
- результативність діяльності вчителя в цілому.

Обґрунтуванням фронтального контролю можуть бути:

- Низька якість знань з будь-якого предмета (за аналізом попереднього навчального року)
- Випробування нововведеного предмета;
- Планове узагальнення стану викладання якого-небудь предмета тощо.

Об'єкти контролю	Питання контролю	Виконавці (методи контролю)
Зміст предмета	Відповідність змісту меті введення предмета	Заступник директора з навчальної роботи, запрошені методисти (<i>робота з документацією, тематичними поурочними планами, класними журналами, бесіди</i>)
Методика викладання	Особливості методики, творча активність учнів на уроці. Диференційований підхід в роботі з учнями. Ступінь інтересу класу до предмета.	Заступник директора з навчальної роботи, керівник М/О, запрошені методисти (<i>спостереження на уроках, бесіди з учителями</i>). Психолог (<i>анкетування</i>).
Уміння учнів	Здатність вийти за межі стереотипів і алгоритмів у вирішенні навчальних завдань	Заступник директора з навчальної роботи, керівник М/О (<i>контрольні зрізи в класах, що перевіряються, і подібних класах інших шкіл, де немає такого предмета</i>).
Майстерність учителя	Чи сприяє робота з цим предметом загальному методичному зростанню вчителя	Заступник директора з навчальної роботи (<i>бесіди</i>)

Можливі управлінські рішення за підсумками цієї перевірки

Об'єкти контролю	Можливі управлінські рішення
Зміст предмета	Відкоригувати і підготувати для використання в паралелі тематичне планування, розроблене певним учителем, як найбільш відповідне цільовим установкам. Більш детально розробити програму та календарне планування
Методика викладання	Зобов'язати всіх учителів виконувати такі методичні вимоги... Підготувати і провести відкриті уроки для обміну методичним досвідом таким учителям... Усунути певного вчителя від викладання даного предмета.

ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Персональний – це контроль одного педпрацівника або групи працівників з індивідуальною програмою та з індивідуальним підведенням підсумків.

Перш ніж планувати цю форму контролю, необхідно використати такий засіб управління, як індивідуалізація методичної роботи.

Характеристика педагогів за групами

Якості педагогів	Мета контролю	Виконавець контролю
Компетентність і сумлінність очевидні, перевірені часом	Рівень продуктивності	Сам педагог (самоконтроль)
Майстри своєї справи, але потребують нових ідей	Зацікавити ідеєю (співбесіда, відвідування уроків за запрошенням учителя)	Заступник директора з навчальної роботи, керівник відповідного М/О
Потребують тільки методичного контролю	Методична допомога (відвідування уроків, співбесіди)	Керівники М/О, педагоги з першої та другої груп
Недостатня сумлінність, професійна інфальтивність	Жорсткий контроль за рівнем професіоналізму (відвідування уроків, контроль планування, співбесіди)	Адміністрація
Щойно прийняті на роботу (зі стажем і молоді вчителі)	Встановити рівень педагогічної майстерності. Прогноз педагогічного потенціалу молодого фахівця, методична допомога (відвідування уроків, співбесіди)	Адміністрація, керівники МО, педагоги з першої та другої груп

ПЕРСОНАЛЬНО - ПРОФЕСІЙНИЙ КОНТРОЛЬ

Передбачає вивчення та аналіз педагогічної діяльності окремого вчителя.

В процесі персонального контролю керівник вивчає:

- рівень знань учителя в галузі сучасних досягнень психологічних, педагогічних наук, професійну майстерність вчителя;
- рівень володіння вчителем технологією розвиваючого навчання, найбільш ефективними формами, методами і прийомами навчання;
- результати роботи вчителя і шляхи їх досягнення;
- засоби підвищення професійної кваліфікації вчителя;

При здійсненні персонального контролю керівник має право:

- знайомитись із документацією залежно від функціональних обов'язків, календарного і тематичним планування, яке складає вчитель на рік, яке розглядається і затверджується на ШМО і може коректуватись у процесі роботи; поурочними планами, класними журналами, щоденниками, зошитами, планами виховної роботи;
- вивчати практичну діяльність педпрацівників школи через відвідування і аналіз уроків, класних заходів, занять гуртків, факультативів, секцій;
- проводити моніторинг навчального процесу з послідовним аналізом отриманої інформації;
- організовувати соціологічне, психологічне, педагогічне обстеження, анкетування, тестування учнів, батьків, учителів;
- робити висновки і приймати рішення;

Перевіряючий має право:

- знати терміни контролю і критерії оцінювання його діяльності;
- знати мету, зміст, види, форми, методи контролю;
- вчасно ознайомлюватись з висновками і рекомендаціями адміністрації;
- звернутися в конфліктну комісію ПК школи і управління освіти, якщо він не згідний з оцінкою адміністрації;

За результатами персонального контролю діяльності вчителя оформлюється довідка

КЛАСНО-УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ КОНТРОЛЬ

Класно-узагальнюючий - здійснюється в конкретному класі чи паралелі для отримання інформації про стан освітнього процесу, в тому числі інформація класу або паралелі.

Під час класно-узагальнюючого контролю керівник вивчає весь комплекс навчально-виховної роботи в конкретному класі чи класах:

- діяльність всіх вчителів;
- включення учнів у пізнавальну діяльність;
- прищеплення інтересу до знань;
- стимулювання потреби в самоосвіті, самоаналізі, самовдосконаленні, самовизначенні;
- співробітництво вчителя і учнів;
- соціально-технологічний клімат у класному колективі.

Класи для проведення класно-узагальнюючого контролю визначаються за результатами проблемно-орієнтовного аналізу та підсумками навчального року, семестру. Тривалість класно-узагальнюючого контролю визначається необхідною глибиною вивчення стану справ відповідно до виявлених проблем. Члени педколективу попередньо знайомляться з об'єктами, терміном, цілями, формами і методами класно-узагальнюючого контролю згідно з планом роботи школи.

За результатами класно-узагальнюючого контролю проводяться міні-педради, наради при директорі чи його заступниках, класні години, батьківські збори. До контролю мають бути залучені: психолог (*він складає анкету з усіх питань контролю*), заступник директора з виховної роботи, заступник директора з навчальної роботи, керівники методичних об'єднань.

Об'єкт контролю	Запитання контролю	Метод контролю
Персональний контроль за роботою вчителів, що мають найнижчу якість знань учнів, найбільшу кількість пропусків уроків	Система контролю і обліку навчальних досягнень учнів Рівень вимог до знань учнів Диференційований підхід в роботі з дітьми Доступність пояснення Наявність прийомів, спрямованих на пробудження інтересу до предмета Стиль взаємовідносин з дітьми Дисципліна на уроці Методи активізації пізнавальної діяльності на уроці	Бесіди Контрольна робота Спостереження Анкетування Оперативний розгляд
Робота класного керівника	Навчально-виховний план Щоденники (своєчасне висвітлення поточного навчання) Робота з журналом Робота з батьками (індивідуальні бесіди, батьківські збори) Індивідуальна робота з учнями	Робота з документацією Спостереження Бесіди з батьками Анкетування учнів
Навчання учнів	Спостереження за школярами, що мають початковий рівень навчальних досягнень	Спостереження під час відвідування всіх уроків
Психологічна атмосфера в класі	Характер стосунків між учнями, учнями і вчителями, батьками і вчителями, батьками і дітьми	Анкетування Бесіди Спостереження

Результати попереднього контролю та управлінські рішення

Об'єкт контролю і причини низької успішності	Можливі управлінські рішення
Учитель (слабка підготовка, невміння працювати з класом, недбалість у підготовці до занять)	Заміна вчителя в цьому класі Методичні рекомендації вчителю Призначення наставника Попередження про необхідність добросовісного виконання своїх функціональних обов'язків Постановка вчителя на персональний попереджувальний контроль тощо
Учень (слабкі здібності, конфліктна ситуація, педагогічна занедбаність)	Постановка учня на персональний контроль Організація індивідуальної допомоги з боку учнів або вчителя Догана за порушення правил поведінки тощо
Класний керівник (формальна робота, відсутність контакту з класом тощо)	Заміна класного керівника Персональний контроль за роботою класного керівника Методична допомога Наставництво Попередження
Батьки	Зобов'язання відвідувати щотижня школу з метою контролю Попередження про належне виконання батьківських обов'язків Допомога в педагогічному і психологічному аспектах виховання

За рівнем управління

Оперативний(загальношкільний) контроль відповідає оперативному рівню управління і передбачає щоденний контроль, відвідування, дисципліни учнів, наявності вчителів, організації уроків, занять клубів, гуртків, секцій, санітарно-гігієнічного і теплового режиму, харчування учнів і т.д... і прийняття оперативних заходів.

Поточний контроль відповідає поточному рівню управління, передбачає збір і аналіз щотижневої, щомісячної інформації про стан навчально-виховного процесу, про рівень знань, вихованості, розвитку учнів і прийняття адекватних заходів.

Підсумковий контроль відповідає тактичному рівню управління і являє собою збір та аналіз підсумкової (річної, семестрової) інформації про учнівські досягнення учнів з предметів, про їх розвиток і вихованість, про навчально-матеріальну базу, наявність і рівні професійної компетентності педкадрів і т.д. та прийняття відповідних управлінських рішень.

За етапами організації вивчення

Попереджувальний контроль проводиться для того, щоб привернути увагу до певного важливого питання з тим, щоб спрямувати педколектив на вирішення певних педагогічних задач.

Основний контроль – найважливіший етап, він проводиться для перевірки рішення провідних завдань школи, стану навчально-виховного процесу, його результатів.

Узагальнюючий контроль – контроль виконання управлінських рішень

За умовами контролю

Плановий контроль проводиться відповідно до плану роботи школи

Експертний (надзвичайний) контроль може проводитись у відповідно до надзвичайного випадку (у зв'язку з різким підвищенням рівня показників

ІНШІ ГРУПИ КОНТРОЛЮ

Оглядовий контроль

Цю форму контролю варто проводити щороку, адже вона дає інформацію про дуже важливі питання роботи школи. Наприклад, про стан навчальних кабінетів на кінець року, стан навчально-технічного обладнання, забезпеченість учнів навчальною літературою тощо. В результаті оглядового контролю можна з'ясувати професійний рівень кожного вчителя, побачити нове, передове в практиці роботи вчителя, спланувати конкретні заходи для надання допомоги тим, хто цього потребує.

Паралельний — відвідування уроків протягом робочого тижня в одному класі з метою порівняння ефективності організаційної діяльності вчителів і вивчення системи роботи кожного учня, його самостійності, активності, ініціативи, якості виконання завдань та рішення навчальних завдань уроку.

Оцінний — відвідування уроків учителя протягом робочого дня в різних класах з метою вивчення відповідності методичних прийомів віковим особливостям учнів.

Вибірковий — відвідування уроків за планом адміністрації (без попередження вчителя з метою перевірки його готовності до уроку (іноді).

Цільовий — відвідування уроків із запрошенням спеціаліста (оцінка знань і розумових умінь учнів, методів роботи вчителя, сформованості практичних умінь учнів і т. п.).

Груповий контроль – це контроль однорідної групи працівників школи з єдиною програмою вивчення і єдиним підведенням підсумків. Його мета – визначити стан роботи в певній групі вчителів, а також особливості кожного з них.

Різновиди групового контролю:

- класно-узагальнюючий (перевіряється робота всіх учителів і класного керівника, які працюють у певному класі чи в певній паралелі класів);
- предметно-узагальнюючий (здійснюється перевірка роботи вчителів, що викладають даний предмет чи даний цикл предметів);
- проблемно-узагальнюючий (вивчається робота групи вчителів, які працюють над певною проблемою);

Колективний контроль

Найбільш доцільним у школі є колективний контроль у межах методичного об'єднання, де взаємовплив педагогів є професійною необхідністю.

Колективний контроль найкраще спрацьовує в тих випадках, коли необхідно здійснити широке експертне оцінювання роботи вчителя (наприклад, під час вивчення або експертизи досвіду навчання й виховання, який потребує детального дослідження). Авторитетність і об'єктивність колективного контролю зростає, якщо частина контролюючих бере участь у цій роботі за дорученням громадських організацій.

Взаємоконтроль (методичне наставництво)

Взаємоконтроль (наставництво) ми доручаємо тим учителям, між якими склалися стосунки, по-перше, взаємної симпатії, поваги, дружби, і, по-друге, взаємної вимогливості. Тільки за таких умов взаємоконтроль буде не взаємооглядом, а взаємонавчанням, обміном, взаєморозвитком, допомогою і взаємодопомогою, як це відбувається у повсякденному житті між справжніми друзями.

Взаємоконтроль, як правило, здійснюють не тільки пари, але й групи вчителів, які вміють самостійно підвищувати свою кваліфікацію, постійно вдосконалюють свою професійну майстерність.

Взаємоконтроль має особливе значення для підвищення кваліфікації вчителів, обміну досвідом, сприяє виробленню прагнення до творчого росту. Ця форма ще більшою мірою, ніж колективний контроль, пов'язана з роботою методичного об'єднання.

Керівник методичного об'єднання, який, як правило, працює, використовуючи самоконтроль, організовує разом із директором школи взаємоконтроль і колективний контроль роботи вчителів, що входять до методоб'єднання. За умови високих результатів контролю може з часом відбутися переведення всього методичного об'єднання на самоконтроль, тобто на роботу без адміністративного контролю. Зрозуміло, кожен член методоб'єднання завжди має можливість заслужити право працювати, здійснюючи лише самоконтроль.

Самоконтроль

Такий вид контролю передбачає періодичне звітування вчителя довіри про результати своєї роботи перед колективом. Частина учителів після встановлення високого кінцевого результату їхньої роботи відкрито, гласно й демократичним шляхом (за рішенням педагогічної ради) офіційно (наказом по школі) переводяться на самоконтроль, що є свідченням значної довіри адміністрації школи і педагогічного колективу до того чи іншого педагога. Адміністрація школи приходить на уроки до цих працівників тільки з метою узагальнення досвіду або навчання інших вчителів. Очевидно, що ці педагоги не потребують сторонньої допомоги.

Вчителі, які становлять групу кандидатів переведення на самоконтроль. – це ті, які, безперечно сумлінно ставляться до роботи, але потребують допомоги з боку адміністрації школи або колег. Є, зрозуміло, в школі й такі вчителі, які потребують поки що жорстокого контролю.

Самоконтроль – це засіб заохочення творчого розвитку тих учителів, які досягли високого рівня майстерності, здатні до самокритики, прагнуть до вдосконалення, є ерудованими й працездатними. Зовнішній контроль роботи цих учителів здійснюється лише епізодично і причому тільки на їх особисте прохання (наприклад, для оцінювання адміністрацією тих чи інших інновацій)

РОЗРОБКА АНАЛІТИЧНИХ ДОВІДОК

Збирання інформації завершується аналізом внутрішньошкільного контролю. Аналіз – важливий і складний етап в управлінській діяльності. На жаль, аналітична культура багатьох керівників шкіл залишає бажати кращого.

Приблизний план аналітичної довідки.

В преамбулі до неї бажано вказати, на вирішення ключових завдань трудовий колектив школи був орієнтований в минулі роки.

Далі в довідці відзначається, що зроблено по виконанню кожного завдання, відзначаються недоліки.

Однак не всі результати діяльності колективу є задовільними. Відзначте, що не зроблено, наприклад:

- з математики в 7-а кл. і фізики у 8-б кл. у значної частини учнів спостерігаються прогалини в знаннях.
- слабо організована робота із здібними і обдарованими учнями.
- гострою залишається проблема фізичного розвитку і здоров'я дітей.
- відсутній ріст у рівні моральної вихованості. Кількість правопорушень серед учнів не скорочується.

Варто сказати про причини цих недоліків. Так, наприклад, серед причин можна виділити такі:

- невисокою залишається якість роботи вчителів математики 7-а і фізики 8-б кл. Ці вчителі виявляють недостатню компетентність при організації навчального матеріалу. Методи, які застосовують ці вчителі при організації уроків, часто не відповідають змісту навчального процесу. Слабо використовують методи, що активізують мислення учнів, недостатньо реалізуються диференційований підхід у навчальному процесі;
- багато вчителів слабо підготовлені до роботи із здібними та обдарованими дітьми;
- ряд підрозділів школи (М/О вчителів математики і фізики, батьківський комітет) працюють недостатньо. Робота цих М/О не забезпечує підвищення професійної компетентності вчителів. Значна частина їх учнів має серйозні проблеми з даних предметів;
- виховна робота в класі здійснюється безсистемно, слабо працюють органи учнівського самоврядування, недостатній зв'язок педагогічних кадрів з керівниками при організації спільної виховної роботи;
- не створена служба психолого-педагогічного діагностування учнів, регулювальна робота вчителів над інтелектуальним, емоційним, вольовим і фізичним розвитком школярів;
- відсутня система в організації фізкультурно-оздоровчої роботи, на низькому рівні залишається якість медичного обслуговування;
- вимагає вдосконалення навчальний план школи;
- серйозною причиною наявних недоліків є відсутність бюджетних коштів для змінення матеріально-технічної і поповнення навчально-матеріальної бази школи.

Наявність існуючих проблем пов'язана також з деякими недоліками в системі управління школою:

- із недостатнім інформаційним забезпеченням управління школою;
- з невиконанням ряду прийнятих управлінських рішень;
- недостатньою результативністю внутрішнього контролю, відсутністю принципівості і вимогливості керівників школи до педкадрів.

Потім формуються рекомендації.

Учителям математики (кому саме):

- Забезпечити виконання вимог програми з реалізації практичної спрямованості навчання, відпрацювання вчислювальних навичок учнів у повному обсязі.
- Посилити роботу вчителів (кого, в яких класах) по усуненню внутрішньо-предметних і міжпредметних зв'язків.
- Забезпечити виконання єдиних вимог, що ставляться до усного і письмового мовлення школярів.
- Більш достовірно оцінювати знання, уміння, навички школярів.
- Покращити обладнання кабінетів математики навчальним обладнанням (кому доручається).
- При плануванні уроків визначити не тільки освітні завдання, а й завдання розвитку і виховання учнів.

Керівництву М/О вчителів математики.

- Роботу М/О організовувати на діагностичній основі, враховуючи професійні потреби та інтереси вчителів.
- Визначити наставників молодих вчителів із числа досвідчених педагогів
- Результати внутрішкільного контролю оформлюються у вигляді аналітичної довідки, довідки про результати внутрішкільного контролю, доповіді про стан справ з перевіреного питання або іншої форми, установлені в школі. Підсумковий матеріал повинен вміщувати констатацію фактів, висновки і, при необхідності, пропозиції. Інформація про результати доводиться до педпрацівників школи протягом семи днів з часу закінчення перевірки.

Педпрацівники після ознайомлення з результатами внутрішкільного контролю повинні поставити підпис під підсумковим матеріалом, упевнитись в тому, що вони доведені до відома про результати внутрішкільного контролю.

При цьому вони мають право зробити запис у підсумковому матеріалі про незгоди з результатами контролю в цілому або по окремих фактах й висновках і звернутися в конфліктну комісію профкому школи або в органи управління освіти.

По висновках внутрішкільного контролю залежно від його форми, мети і завдання, а також з урахуванням реального становища справ:

- проводяться засідання педагогічної чи методичної рад, виробничі наради, робочі засідання з педагогічним колективом;
- зроблені зауваження і пропозиції фіксуються в документації згідно з номенклатурними справами школи;
- результати внутрішкільного контролю можуть враховуватися при проведенні атестації педагогічних працівників, але не є основою для закінчення експертної групи.

Директор школи за результатами внутрішкільного контролю приймає наступні рішення:

- про створення відповідного наказу;
- про обговорення підсумкових матеріалів внутрішкільного контролю колегіальним органом;
- про проведення повторного контролю із залученням певних спеціалістів (експертів);
- про притягнення до дисциплінарної відповідальності посадової особи;
- про заохочення педагогів;
- інші рішення в межах своєї компетенції.

Пропозиції до проекту рішення педагогічної ради

1. Заступнику директора з НВР (ПБ) при складанні річного плану робіт передбачити залучення до відвідування й аналізу уроків, позакласних та позашкільних заходів, перевірки шкільної документації педагогічну громадськість.
2. Заступникам директора з НВР (ПБ) розробити для педагогічної громадськості Посібник «Внутрішкільний контроль» до нього включити пам'ятки з перевірки та питання, на які слід звертати особливу увагу.
3. Заступнику директор з виховної роботи (ПБ) укласти збірку «Контроль за організацією виховної роботи в школі»
4. Запровадити проведення «Дня відкритих дверей» для громадськості та батьків учнів.
5. При плануванні внутрішньошкільного контролю на н.р.. за основу покласти Карти контролю вчителів.
6. Заступникам директора (ПБ) скласти карту внутрішньошкільного контролю, у якій вказати хто з учителів буде працювати в режимі самоконтролю, взаємоконтролю, адміністративного контролю, індивідуального контролю.
7. Керівникам методичних об'єднань зібрати і систематизувати карти контролю вчителів, внести кандидатури вчителів для переведення на самоконтроль.

ЗРАЗОК**Аналітична довідка****за результатами контрольної роботи з математики в 5-их класах (жовтень 20.. року)**

Було запропоновано 4 завдання за курс початкової школи: приклад на 4 арифметичної дії, змістова задача, задача з геометричним змістом, приклади переведення метричних співвідношень.

В 5-х класах роботу писали ____ учні. Отримали бали:

Розв'язали повністю приклад на всі дії ____чол. Допустили помилки: на порядок дій ____, на віднімання ____, на множення ____, на ділення ____ чоловік. Не приступали ____чоловік.

Розв'язали повністю і вірно змістову задачу ____чоловік. Допустили помилки: змістові ____, обчислювальні ____, інші _____. Не приступали ____чоловік.

Розв'язали повністю і вірно вправу з метричними співвідношеннями ____чоловік.

Допустили змістові помилки при знаходженні сторін прямокутника за відомою площею його або периметру ____чоловік, обчислювальні помилки ____чоловік. Не приступили ____чоловік.

Розв'язали повністю і вірно вправу з метричними співвідношеннями ____чоловік. Допустили помилки в переводі: лінійних одиниць ____, одиниць часу ____, одиниць площі ____, одиниць маси _____. Не допустили ____.

Основні помилки учнів: на порядок дії і множення тризначних чисел __%, змістову помилку при розв'язанні задачі роблять ____% учнів, плутають поняття площі та периметра прямокутника ____% учні, при переводі квадратних одиниць роблять помилки ____% учнів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Подати дані на розгляд ШМО вчителів початкових класів і вчителів математики з метою розробки системи ліквідації прогалин у знаннях учнів, при цьому врахувати помилки кожного учня для організації наступної індивідуальної роботи.
2. Вчителям початкових класів і математики рекомендувати включити різні види роботи: розв'язок задач на знаходження числа по порівняльній різниці величин, вправи на встановлення метричних співвідношень величин, на знаходження сторін прямокутника по відомій площі його периметра, при цьому передбачати елементи дослідження.

Алгоритм контролю стану виховної роботи

Методи контролю: відвідування виховних заходів, бесіди, анкетування, вивчення документів

№ з\п	Критерії і якісна характеристика	Якісна оцінка
<i>I. Наявність виховної системи класу (школи)</i>		
1.	Скоординованість всіх класних (шкільних) виховних заходів	
2.	Їх педагогічна цілеспрямованість, необхідність і достатність	
3.	Погодження планів і дії всіх осіб і колективів, організації і об'єднань, які працюють у школі (виявляють вплив на клас)	
<i>II. Ефективність виховної роботи класу (школи)</i>		
1.	Наближення виховної системи класу до цілей концепції шкільного виховання	
2.	Загальний психологічний клімат у школі (класі)	
3.	Самопочуття дитини, її соціальна захищеність, внутрішній комфорт	

Алгоритм контролю соціально-правового захисту дітей

Методи контролю: відвідування виховних заходів, бесіди, анкетування, вивчення документів

№ з\п	Критерії і якісна характеристика	Якісна оцінка
1.	Реалізація конституційних прав громадян на освіту, виконання законодавства і нормативних актів у сфері освіти (виконання порядку прийому до 1-го та 10-го класів, відрахування зі школи, аналіз причини вибуття)	
2.	Відповідність статуту школи вимогам Закону про освіту (нова редакція)	
3.	Визначення в статуті школи прав і обов'язків учнів і їх батьків	
4.	Кількість учнів, прийнятих в 10-і класи (в %) від кількості випускників 9-их класів	
5.	Охоплення середньою освітою (%)	
6.	Відрахування (%)	
7.	Охоплення гарячим харчуванням (%)	
8.	Охоплення безкоштовним харчуванням (%)	
9.	Організація навчання хворих дітей та дітей-інвалідів на дому	

Алгоритм контролю стану навчально-матеріальної бази і санітарно-гігієнічні умови

Методи контролю: відвідування виховних заходів, бесіди, анкетування, вивчення документів

№ з\п	Критерії і якісна характеристика	Якісна оцінка
1.	Стан навчально-матеріальної бази школи: - стан шкільної будівлі, навчальних кабінетів, майстерень, лабораторій, актового та спортивного залів і т.д.; - забезпеченість кабінетів меблями, відповідність їх гігієнічним вимогам, стан меблів, їх маркування і збереження; - забезпечення школи навчальним приладдям, наочними посібниками, технічними засобами навчання (в тому числі комп'ютерами), системність їх збереження; - оформлення кабінетів школи	
2.	Збереження в школі санітарно-гігієнічного режиму	
3.	Стан охорони праці і техніки безпеки, протипожежного стану	

Алгоритм контролю ефективності системи внутрішкільного управління

Методи контролю: відвідування виховних заходів, бесіди, анкетування, вивчення документів

№ з/п	Критерії і якісна характеристика	Якісна оцінка
I. Робота з педагогічними кадрами		
1.	Де, коли розглядалось питання про роботу з кадрами	
2.	Дисципліна праці (наявність наказів по школі в зв'язку з порушеннями трудової дисципліни)	
3.	Заходи морального та матеріального стимулювання відповідальності вчителів за досконалу якість роботи	
4.	Робота, яку проводили по добору і розстановці кадрів	
5.	Зміна (плинність) кадрів	
6.	Заходи з покращення умов праці та побуду вчителів	
II Підвищення кваліфікації кадрів. Методична робота. Атестація		
1.	Рівень і форми роботи по підвищенню кваліфікації кадрів	
2.	Робота з молодими спеціалістами	
3.	Робота з резервом	
4.	Сутність і завдання методичної роботи в школі	
5.	Зміст і форми методичної роботи	
6.	Інновація науково-експериментальна робота, її результати	
7.	Вивчення, узагальнення і втілення досягнень передового педагогічного досвіду	
8.	Атестація педагогічних кадрів	
Б	Варіативна частина	
1.	Освітній і кваліфікаційний рівень керівника школи	
2.	Оптимальність системи управлінської інформації в школі	
3.	Використання комп'ютера в управлінській діяльності	
4.	Якість планування і прогнозування	
5.	Ефективність організаційно-виконавчої діяльності, організаційної структури управління	
6.	Роль колегіальних органів управління (рада школи, педрада і т.д.)	
7.	Якість прийнятих управлінських рішень	
8.	Рациональний розподіл часу	

План аналізу виконання навчальних планів і програм

1. Послідовність проходження навчального матеріалу і дотримання кількості годин, визначених програмою на кожную тему (відповідність проходження матеріалу календарному плануванню).
2. Кількість годин, які заплановані до моменту перевірки (доцільно до моменту перевірки заготувати довідку, з якою звіряти фактично проведене число уроків).
3. Кількість фактично проведених уроків.
4. Виконання обов'язкового мінімуму практичних і лабораторних робіт.
5. Виконання обов'язкового мінімуму контрольних робіт.
6. Перевірка використання кількості годин, які відведено на повторення матеріалу, розв'язування задач.
7. Проведення консультацій, передбачених навчальними планами.
8. Проведення заліків і системи робіт для ліквідації прогалин з пройденої теми.

Алгоритм контролю якості навчального процесу

Методи контролю: відвідування виховних заходів, бесіди, анкетування, вивчення документів

№ п/п	Критерії і якісна характеристика	Якісна оцінка
I Якість (доцільність, реальність, конкретність, чіткість) поставленої мети та педагогічних завдань)		
II Ефективність досягнення цілей і вирішення педагогічних завдань з:		
• актуалізації опорних знань; • формування нових знань; • формування умінь і навичок; • організація спілкування, систематизації знань; • організація об'єктивного контролю і оцінки ЗУН учнів; • формуванню загально навчальних умінь і навиків; • розвитку інтелекту (уваги, пам'яті, мислення); • розвитку волі, почуття; • виховання учнів.		
III Причини ефективності чи неефективності вирішення педагогічних завдань:		
A	Рівень основних якостей педагогічних кадрів (учителя)	
1.	Загальна ерудиція і знання предмета	
2.	Загальний рівень педагогічної майстерності	
3.	Культура мови, дикція, емоційність	
4.	Фактичність і демократичність взаємовідносин з учнями	
5.	Зовнішній вид, міміка, жести, культура поведінки	
Б	Рівень основних характеристик учнів на заняттях	
1.	Пізнавальна активність	
2.	Самостійність і творчість	
3.	Рівень загально-навчальних і спеціальних умінь і навиків	
4.	Дисциплінованість, організованість і зацікавленість	
В	Якість змістовного навчального матеріалу	
1.	Оптимальність матеріалу відповідно до програми (стандарту освіти)	
2.	Науковість	
3.	Доступність	
4.	Зв'язок з життям (теорії з практикою) міжпредметні зв'язки	
5.	Системність	
6.	Новизна, проблемність і привабливість навчального матеріалу	
Г	Ефективність методик (технологій) навчального процесу	
1.	Відповідність методів змісту і ефективність методів, які активізують мислення	
2.	Рациональність організаційних форм навчальних занять (урок, лекція, семінар, практикум, залік і т.д.)	
3.	Оптимальність форм роботи з учнями (класні, групові, індивідуальні), цілеспрямованість структури навчальних занять	
4.	Розумна компактність навчальних занять (темп уроку)	
5.	Рациональність форм зворотного зв'язку: учитель-учень	
6.	Психологічний режим (мобілізуючий початок, емоціональний настрій, організація взаємодопомоги)	
7.	Санітарно-гігієнічний режим і дотримання правил охорони праці і техніки безпеки (стан приміщення, чистота, провітрювання, температура, розклад)	

Акт контролю виконання навчальних програм

АКТ
перевірки класного журналу _____ класу

Мною, _____ був перевірений журнал _____ класу

Мета перевірки: рівень виконання практичної частини навчальних програм, відповідність оформлення записів уроків та домашніх завдань нормативним вимогам.

В ході перевірки встановлено:

1) виконання практичної частини до програм навчального плану виглядає наступним чином:

Українська мова (10 клас) (учитель _____)

	Види робіт	за планом	факт
1.	Перевірка мовної теми (контрольні роботи)	4/6(для філ.. профілю)	
2.	Усний переказ (II с)	1	
3.	Усний твір (I с)	1	
4.	Діалог (I с)	1	
5.	Читання вголос (II с)	1	
6.	Читання мовчки (I с)	1	
7.	Уроки розвитку мовлення (РМ) - Для класів з рос. мовою навчання Стандарт/академ - Для класів з укр. мовою навчання Стандарт Примітка: для академ. та проф. рівнів програми не виділяють окремо уроків РМ, вони йдуть разом із мовною змістовою лінією	15/22 19	
8.	Диктант	2	
9.	Контрольні перекази	2	
10.	Контрольні твори (I с)	1/2 (для філ.пр)	
11.	Аудіювання (II с)	1/2 (для філ.пр)	
12.	Тематичне оцінювання	4/6 (для філ.пр.)	
13.	Зошит	9	

Українська мова (11 клас) (учитель _____)

	Види робіт	за планом	факт
1.	Перевірка мовної теми (контрольні роботи)	4/6 (для філ.. профілю)	
2.	Усний переказ (II с)	1	
3.	Усний твір (I с)	1	
4.	Діалог (I с)	1	
5.	Читання вголос (II с)	1	
6.	Читання мовчки (I с)	1	
7.	Уроки розвитку мовлення (РМ) - Для класів з рос. мовою навчання Стандарт/академ - Для класів з укр. мовою навчання Стандарт Примітка: для академ. та проф. рівнів програми не виділяють окремо уроків РМ, вони йдуть разом із мовною змістовою лінією	15/20 20	
8.	Диктант	2	
9.	Контрольні перекази	2	
10.	Контрольні твори (I с)	1/2 (для філ.пр.)	
11.	Аудіювання (II с)	1/2 (для філ.пр.)	
12.	Тематичне оцінювання	4/6 (для філ.пр.)	
13.	Зошит	9	

Українська література 10-11 кл. (учитель _____)

	Види робіт	за планом	факт
1.	Уроки розвитку мовлення	4(2у+2п)	
2.	Класні контрольний твір	2	
3.	Домашній контрольний твір	2 (за бажанням)	
4.	Контрольні роботи	4/6 (для філ.пр.)	
5.	Тематичне оцінювання	4/6 (для філ.пр.)	
6.	Позакласне читання (ПЧ)	2/4 (для філ.пр.)	
7.	Зошит	9	

Російська мова 10-11 кл. (для класів з рос. мовою навчання) (учитель _____)

	Види робіт	за планом	факт
1.	Усний переказ (II с)	1	
2.	Усний твір (I с)	1	
3.	Диктант	2	
4.	Контрольні роботи (мовні вміння)	2	
5.	Контрольні перекази (I с)	1	
6.	Читання мовчки (I с)	1	
7.	Контрольні твори (II с)	1	
8.	Аудіювання (II с)	1	
9.	Тематичне оцінювання	4	
10.	Зошити	9	

Російська мова 10-11 кл. (для кл. з укр. мовою навчання) (учитель _____)

	Види робіт	за планом с 1 кл./с 5 кл.	факт
1.	Усний переказ (II с)	1/-	
2.	Усний твір (I с)	1	
3.	Диктант	2	
4.	Контрольні роботи (мовні вміння)	2	
5.	Контрольні перекази (II с)	-/1	
6.	Читання мовчки (I с)	1	
7.	Контрольні твори (II с)	1	
8.	Аудіювання (II с)	1	
9.	Тематичне оцінювання	4	
10.	Зошити	9	

Світова література 10-11 кл (учитель _____)

	Види робіт	за планом	факт
1.	Уроки розвитку мовлення: - станд. рівень - академ. рівень - профільн. рівень	4 (2у+2п) 4 (2у+2п) 6 (1у+2п/2у+1п)	
2.	Класний контрольний твір: - станд. рівень - академ. рівень - профільн. рівень	2 6 8	
3.	Контрольні роботи: - станд. рівень - академ. рівень - профільн. рівень	2 4 6	
4.	Домашні твори	2*(за бажанням)	
5.	Позакласне читання - станд. рівень - академ. рівень - профільн. рівень	2 4(10 кл), 2(11кл) 4	
6.	Зошити	9	

Іноземна мова (учитель _____)

	Види робіт	за планом	Факт
1	Контроль аудіювання	1/1	
2	Контроль читання	1/1	
3	Контроль письмо	1/1	
4	Контроль говоріння	1/1	

Математика (учитель _____)

клас	стандарт			академ		профіль	
	математика	алгебра	геометрія	алгебра	геометрія	алгебра	геометрія
10 клас (сумісне н.)	5	3	3	5	5		
ФАКТ							
10 клас (роздільне н.)						10	8
ФАКТ							
10 клас (поглиблено)		9	8				
ФАКТ							
11 клас (сумісне н.)	5	4	3	6	5		
ФАКТ							
11 клас (роздільне н.)						10	8
ФАКТ							
11 клас (поглиблено)		11	9				
ФАКТ							

Фізика (учитель _____)

клас	КР	ТО			ЛР			Фізичний практикум		
		С	А	П	С	А	П	С	А	П
10 клас	5	6	8	10	5	10	20	5	6	14
ФАКТ										
11 клас	5	6	8	10	6	9	18	5	7	10
ФАКТ										

Астрономія (учитель _____)

клас	КР	ТО			ПР		
		С	А	П	С	А	П
11 клас	2	3-4	3-4	4	1	1	5

Географія (учитель _____)

Клас	Норма	За фактом
10 клас (стандарт, академ)	4 практичні роботи	

Біологія/Екологія (учитель _____)

класи		годин	Тематичні КР (орієнтовно)	Практичні роботи	Практикум (або міні-проект)	Лабораторні роботи (досліди)	Екскурсії
10	С	52	1/1	4	-	8	-
	факт						
	А	52	1/1	6	-	12 (4*)	-
	факт						
	П	175	1/1	21(2*)	3 по 5 годин	20 (8*)	3
	факт						
11	С	52	1/1	3	-	4 (2*)	5
	факт						
	А	52	1/1	4	-	4 (2*)	5
	факт						
	П	175	1/1	18 (1*)	3 по 5 годин і 2 по 7-8 (польові)	5 (3*)	5
	факт						

Хімія (учитель _____)

класи		години	контрольні роб.	практичні роботи	розрахункові задачі	лабораторні дослід.	екскурсії
10	стандарт	35	1/1	2	-	15	1-3
	факт						
	академ	35	1/1	2	3	14	1-3
	факт						
	профіль	140	1/1	13	9	19	1-3
	факт						
11	стандарт	35	1/1	1	-	9	1-3
	факт						
	академ	70	1/1	3	1	32	1-3
	факт						
	профіль	210	1/1	15	6	23	1-3
	факт						

Інформатика (учитель _____)

	С	А	П		ЛАБ
			Лінія ОАП	Лінія ІКТ	
10 клас	11	14	22	30	
факт					
11 клас	13	20	23	12	
факт					

2) Оформлення уроків та домашнього завдання:

Таким чином, в ході перевірки встановлені певні недоліки у веденні шкільної документації:

За наслідками перевірки рекомендовано:

З актом ознайомлений _____ (_____)

ВИВЧЕННЯ СИСТЕМИ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ

Під системою роботи вчителя розуміють весь комплекс його педагогічної праці, сукупність форм, методів і прийомів, властивих діяльності певного вчителя, які дають йому змогу отримувати ті або інші результати у навчанні та вихованні учнів. Вивчення СРВ – одна із форм внутрішкільного контролю, яка забезпечує фронтальну перевірку діяльності вчителя.

Оцінка діяльності учителя відбувається за наступними параметрами:

- виконання державних програм у повному обсязі. Оцінюючи роботу вчителів, необхідно переконатись, що вони працювали згідно з програмою, забезпечили вивчення передбачених тем, виконання практичних, лабораторних і контрольних робіт, екскурсій.
- рівень знань і розвитку учнів, ступінь їх самостійності, оволодіння навичками навчальної праці, інтелектуальними вміннями.
- якість навчально-виховної роботи на уроці. Чи вчить, виховує вчитель на уроці, чи добивається він того, що саме під час уроку відбувається процес формування знань, розвиток самостійності, чи здійснюється виховання в процесі навчання? Особливо треба приділити увагу питанням: які методи роботи застосовує вчитель, чи вміє він обирати оптимальні прийоми навчання з урахуванням навчального матеріалу і особливостей класу? Не існує універсальних методів навчання, їх нескінченна множина. Вибір правильних методів - ознака професійної майстерності.
- диференційований підхід до учнів у процесі навчання, який забезпечує оптимальний розумовий розвиток учнів, попереджає неуспішність. Одним із способів перевірки ступеня ефективності індивідуального підходу до учнів в умовах колективної роботи з класом є вивчення системи роботи вчителя із слабкими та відстаючими учнями, а також з тими, хто проявляє особливий інтерес до вивчення того чи іншого предмету, роботи вчителя після уроків.

Критерії оцінювання діяльності вчителя

1. Дидактична діяльність учителя:

- методи пояснення нового матеріалу;
- способи активізації розумової діяльності учнів;
- методи залучення школярів до пошуку;
- здійснення індивідуальної роботи з окремими учнями;
- організація навчання за новими технологіями;
- мотивація навчальної діяльності;
- самостійна робота учнів на уроці;
- форми роботи з книгою;
- форми виявлення й оцінювання знань;
- практична спрямованість уроку, зв'язок навчання з життям;
- ефективність і доцільність використання ТЗН, наочності;
- дотримання гігієнічних вимог до уроку;
- оптимальність домашнього завдання (творчий та індивідуальний його характер).

2. Рівень навчальних досягнень учнів відповідно до навчальної програми.

3. Рівень вихованості учнів.

4. Творчість учителя у підготовці до уроку та його проведення.

5. Активні форми роботи на уроці.

6. Позакласна робота вчителя.

7. Результативність роботи з обдарованими дітьми.

Рівні результативності діяльності учителя

I. Репродуктивний: учитель може і вміє розповісти іншим про те, що знає сам.

II. Адаптивний: учитель уміє пристосовувати свої знання і уміння до особливостей аудиторії.

III. Локально-моделюючий: учитель володіє стратегіями навчання, знаннями, вміннями та навичками з окремих розділів курсу, вміє формувати педагогічну мету, передбачувати результат, забезпечувати послідовне включення учнів у навчально-пізнавальну діяльність.

IV. Системно-моделюючий: учитель володіє стратегіями формування в учнів потрібної системи знань, умінь та навичок зі свого предмета.

V. Творчо-моделюючий: учитель володіє стратегією перетворення свого предмета на засіб формування особистості учнів.

Параметри творчої діяльності вчителя

- Чи розробляє вчитель нові підходи до навчання, виховання й розвитку учнів.
- Наскільки реалізує та змінює (моделює) зміст, форми, методи і засоби навчально-виховного процесу.
- Як реалізує на практиці принципи особистісно орієнтованого навчання, відшукує шляхи створення творчої атмосфери.
- Як повно володіє формами і методами організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з метою їхнього розвитку.
- Наскільки оригінальне конструює навчально-виховний процес.
- Чи здійснює постійний самоаналіз своєї професійної діяльності.

Орієнтовний план вивчення системи роботи вчителя

№ з/п	Зміст роботи	Методи і форми вивчення	Кількість годин	Дата	Клас	Хто вивчає
1	Аналіз об'єктивних даних про вчителя	Робота з документами				Заступник директора
2	Вивчення навчально-матеріальної бази для викладання предмета	Бесіда, аналіз				Заступник директора
3	Відвідування та аналіз системи уроків (назва тем, які передбачається вивчати)	Спостереження і аналіз				Заступник директора
4	Епізодичне відвідування уроків у класах різних вікових категорій (назва теми, класи)					Керівники М/О
5	Проведення контрольних зрізів знань (назва розділу чи теми навчальної програми, класи)	Тестування, усне опитування тощо				Заступник директора, керівники М/О
6	Співбесіда з учителем (питання самоосвіти, самоаналізу і аналізу відвіданих занять, стану виховної роботи в класі,)	Бесіда				Заступник директора
7	Відвідування позакласних заходів з навчального предмета (назва заходу, тема)	Спостереження та аналіз				Керівники М/О
8	Відвідування заходів з виховної роботи (назва заходу, тема)	Спостереження та аналіз				Заступник директора з виховної р.
9	Відвідування заходів по роботі з батьками	Спостереження та аналіз				Директор
10	Перевірка навчальної документації.	Бесіда, аналіз, узагальнення				
11	Аналіз та узагальнення матеріалів за наслідками вивчення системи роботи	Доповідна записка та проект наказу чи рішення педради				Заступник директора

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ ЗА СТАНОМ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Вивчення стану викладання навчальних предметів

Вивчення стану викладання навчальних дисциплін – це постійна відповідальна і складна частина роботи заступника директора. Від того, як виконує її завуч, залежить не тільки якість навчального процесу, а й професіоналізм і настрій вчителя. Від того, як завуч побачить урок, як його проаналізує, які слова скаже вчителю, залежить те, чи окрилиться вчитель від його слів, чи захоче більше знати і рефлексувати власну діяльність, чи в нього опустяться руки і зникне будь-який ентузіазм.

Багато практиків і вчених працюють над тим, як краще, ефективніше аналізувати урок. Дані рекомендації присвячені цій проблемі, це лише технічний бік проблеми. Все залежить від розуму, доброти, терпіння завуча.

Форми перевірки якості навчальних досягнень учнів

Усна перевірка знань (індивідуальна та фронтальна) здійснюється під час відвідування уроків.

Учителю пропонується провести усне фронтальне опитування в межах раніше вивченого матеріалу або викликати кількох різних за успішністю учнів і опитати їх за заздалегідь підготовленими запитаннями. Перевіряючий може особисто здійснювати перевірку (найчастіше фронтально) упродовж 10-15 хвилин на початку або наприкінці уроку, фіксуючи якість відповідей учнів. Здійснюється також перевірка і в позаурочний час у групах продовженого дня (при можливості)

Письмова перевірка має перевагу над усною в тому, що впродовж уроку або навіть його частини (10-12хвилин) можна об'єктивно перевірити знання учнів усього класу, що дає цінний матеріал для аналізу рівня навчальних досягнень учнів і прийняття обґрунтованих рішень для поліпшення існуючого стану.

Проведення директорських письмових контрольних робіт в окремих класах, в паралельних класах або в усіх класах з окремих предметів. Роботи перевіряються вчителем, комісією або, в окремих випадках, - адміністрацією школи.

Графічна перевірка нагадує письмову, але вона більш економна; знання учнів всього класу перевіряються впродовж 5-8 хвилин; виявляються вміння учнів узагальнювати, класифікувати, систематизувати вивчені факти. Можна застосувати різні прийоми графічної перевірки знань: роботу з контурними картами; зарисовку схем проведених дослідів, біологічних, фізичних об'єктів; складання діаграм, графіків тощо. А з образотворчого мистецтва та креслення графічна перевірка є основним методом перевірки знань. Однак цей метод не дає можливості виявити конкретні, пов'язані між собою знання.

Перевірка умінь і навичок учнів у проведенні практичних і лабораторних робіт, а також робочих навичок з трудового навчання. Керівники шкіл перевіряють безпосередньо в лабораторіях або майстернях уміння учнів самостійно проводити досліди або виконувати ті чи інші передбачені програмою трудові операції.

Перевірка за допомогою тестів, перфокарт. Їх застосування дає змогу швидко (за 10-15 хвилин) оцінити результати роботи всього класу взагалі й окремих учнів зокрема, визначити частоту повторення учнями помилок, оперативно вжити заходів щодо їх усунення. Слід зауважити, що певна кількість учителів з недовірою ставляться до тестового, програмованого контролю, вважаючи не без підстави, що під час його проведення висока ймовірність випадкового вгадування правильної відповіді, учні не вчать її самостійно формулювати. Усунути цей недолік і значно збільшити потенційні можливості програмованої перевірки знань, можна, застосовуючи обчислювальну техніку.

Пам'ятка
«Вивчення стану викладання математики»

I. Навчально-виховна робота

1. Підготовка вчителя до уроку:

- знання та використання вчителем вимог удосконалення програм, інших нормативних документів та інструктивно-методичних рекомендацій з питань викладання математики;
- визначення вчителем мети уроку,
- відбір форм і методів роботи на уроці, підготовка дидактичних матеріалів, наочних посібників і ТЗН.

2. Науково-методичний рівень викладання:

- використання можливості програмного матеріалу для формування діалектико-матеріалістичного світогляду учнів;
- глибина розкриття вчителем змісту програмного матеріалу;
- науковість і доступність викладання;
- забезпечення чіткого виділення та пояснення основних понять, теорем, формул, передбачених програмою;
- використання вчителем найефективніших методів і прийомів викладання, застосування наочності, ТЗН, мікрокалькуляторів;
- форми і методи роботи вчителя з відстаючими і здібними учнями;
- робота вчителя з розвитку логічного мислення учнів на уроках, розв'язування задач з аналізом, спеціальний підбір запитань, задач і вправ, виявлення раціональних шляхів розв'язку;
- використання елементів лекційно-практичної форми навчання математики;
- розвиток активної пізнавальної і розумової діяльності учнів;
- виховання в учнів навичок самостійної роботи;
- повторення навчального матеріалу, його доцільність і зв'язок з новою і наступними темами;
- вироблення в учнів прийомів усної лічби та навичок математичних обчислень;
- система самостійних, практичних і контрольних робіт, їх зміст, ступінь труднощі;
- співвідношення з трудностю й обсягом домашніх і класних робіт;
- робота на уроках з профорієнтації учнів.

II. Позакласна робота, факультативні заняття.

1. Форми позакласної роботи: гуртки, клуби, товариства, предметні тижні, КВК, математичні конкурси, олімпіади, випуск бюлетенів, математичних газет. Залучення до них школярів.
2. Організація та зміст роботи факультативних занять.

III. Навчально-матеріальна база.

1. Наявність математичного кабінету і забезпечення його необхідним обладнанням.
2. Наявність, зберігання та використання наочності, ТЗН.

IV. Керівництво і контроль.

1. Укомплектованість школи відповідними фахівцями, проходження ними курсової підготовки, атестації.
2. Математична робота з учителями. Самоосвіта, впровадження в практику роботи передового педагогічного досвіду.
3. Відвідування та аналіз уроків і позакласних занять дирекцією школи. Вивчення системи роботи вчителів. Ефективність наданих адміністрацією рекомендацій. Обґрунтованість управлінських рішень.
4. Розгляд стану викладання математики на засіданнях педагогічної ради, узагальнення матеріалів у наказах по школі.

V. Результативність навчання.

1. Стан виконання навчальних програм.
2. Стан знань, умінь і практичних навичок учнів, об'єктивність оцінок (за результатами директорських контрольних, практичних робіт та усного опитування):
 - володіння теоретичним матеріалом, математична культура школярів, уміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
 - наявність навичок усного рахунку і сформованість обчислювальних навичок;
 - ступінь розвитку мислення учнів, умінь розв'язувати задачі, обґрунтовувати математичні розрахунки;
 - сформованість навичок роботи учнів з підручником, таблицями.

Пам'ятка
«Вивчення стану викладання фізики»

I. Навчально-виховна робота.

1. Підготовка вчителя до уроку:
 - знання і реалізація вимог навчальної програми, інших нормативних документів та інструктивно-методичних рекомендацій з питань викладання фізики;
 - підготовка лабораторних робіт, завдань для практичних занять і проведення екскурсій;
 - підготовка навчального обладнання, дидактичного матеріалу.
2. Науково-теоретичний і методичний рівень викладання. Результативність навчально-виховного процесу:
 - політехнічна спрямованість уроків, формування матеріалістичного світогляду учнів;
 - науковість викладання, забезпечення доступності сприймання учнями програмного матеріалу;
 - здійснення зв'язку теорії з практикою, прищеплювання практичних навичок проведення експерименту, дослідів, розв'язування задач;
 - висвітлення досягнень вітчизняної науки і техніки;
 - забезпечення єдності процесу навчання, виховання і розвитку пізнавальних можливостей учнів;
 - поєднання навчальної роботи з профорієнтацією школярів;
 - якість демонстрацій, що проводяться на уроці, доцільність застосування наочних посібників;
 - використання міжпредметних зв'язків: форми і методи активізації діяльності учнів на уроці, формулювання навичок самостійного здобуття знань;
 - організація повторення навчального матеріалу на уроці і вдома;
 - методи і прийоми закріплення навчального матеріалу на уроці;
 - індивідуальна робота з учнями, диференціація навчання;
 - дотримання техніки безпеки і санітарно-гігієнічного режиму на уроках, особливо під час проведення дослідів і виконання лабораторних робіт;
 - ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, якість знань, умінь, практичних навичок учнів;
 - систематичність та об'єктивність оцінювання знань учнів.

II. Позакласна робота, факультативи.

1. Організація і зміст гурткової роботи.
2. Організація і проведення фізичних вечорів, олімпіад та ін.
3. Випуск предметної стіннівки та бюлетенів, організація тематичних радіопередач.
4. Зміст роботи факультативів.
5. Робота лекторської групи вчителів та учнів старших класів з пропаганди досягнень науки і техніки.
6. Зв'язок школи з технічними гуртками позашкільних установ.
7. Організація позакласного читання учнями науково-популярної літератури з питань фізики і техніки.

III. Навчально-матеріальна база.

1. Наявність кабінету фізики, відповідність його обладнання Положенню та вимогам навчальних програм.
2. Стан виготовлення та використання саморобних навчально-наочних посібників і діючих моделей.
3. Стан зберігання навчально-виховних посібників та ТЗН. Дотримання техніки безпеки.

IV. Результативність навчання.

1. Стан виконання навчальних програм.
2. Стан знань, умінь і практичних навичок учнів, об'єктивність оцінок

«Вивчення стану викладання біології»

I. Навчально-виховна робота

1. Підготовка вчителя до проведення уроків:
 - знання змісту навчальної програми та інших документів, творче використання інструктивно-методичних матеріалів з питань викладання біології;
 - планування роботи;
 - використання додаткової літератури під час підготовки до уроку (наукової, науково-популярної, хрестоматійної, періодичної преси);
 - забезпечення уроку навчально-наочними посібниками (таблицями, картками, гербаріями, муляжами, вологими препаратами, навчальними фільмами, колекціями).
2. Науково-теоретичний і методичний рівень викладання:
 - науковість викладання, формування діалектико-матеріалістичного світогляду;
 - політехнічна і практична спрямованість змісту навчання;
 - здійснення міжпредметних зв'язків;
 - використання раціональних методів і прийомів навчання, їх удосконалення;
 - доцільність вибору форм організації навчання та оптимальність їх поєднання, місце лекційних і семінарських форм занять;
 - формування в учнів прийомів навчальної праці;
 - дотримання вчителем програмних вимог щодо виконання практичної частини: досліди, лабораторні роботи, практичні заняття і організація в школі навчально-дослідницької роботи на ділянках, у теплицях, оранжереях;
 - обсяг і складність домашніх завдань.
3. Діяльність факультативних і різних форм позакласної роботи (гурток юннатів, заняття на станції юних натуралістів).

II. Навчально-матеріальна база.

1. Наявність кабінету біології і відповідність його обладнання типовому положенню:
 - забезпеченість мікроскопами, лабораторними лупами препаратним інструментарієм, лабораторним посудом;
 - наявність наочних посібників, періодичність їх використання.
2. Організація виготовлення саморобних посібників:
 - виготовлення учнями роздаткового матеріалу з ботаніки, зоології, анатомії, фізіології та гігієни людини, загальної біології;
 - наявність і доцільність використання ТЗН.
3. Навчально-дослідні ділянки в школі, зміст роботи на них. Наявність розсадника плодового саду, теплиці, парників, забезпечення насінням та іншим посівним матеріалом, збереження його в зимових умовах. Забезпечення учнів відповідним інвентарем для роботи на ділянках.

III. Результати навчально-виховного процесу.

1. Реалізація вчителем навчальних програм, відповідність здобутих учнями знань, умінь і навичок програмним вимогам.
2. Рівень і якість засвоєння та розуміння учнями найістотніших положень, понять і закономірностей.
3. Уміння учнів використовувати набуті знання для обґрунтування біологічних законів, понять, явищ природи.
4. Характеристика системи набутих учнями знань, сформованість навчальних практичних умінь і навичок.

Пам'ятка
«Вивчення стану викладання та рівня навчальних досягнень учнів
з історії та правознавства»

1. Вивчення інформації про склад та фаховий рівень вчителів.
 - Якісний склад (категорія, педагогічне звання, узагальнення досвіду).
 - Результативність курсової перепідготовки, участь в роботі шкільного та міського м/о. Форма самоосвіти.
 - Вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду.
2. Вивчення документації вчителів та учнів.
 - Календарно-тематичне планування (знання вимог програм, логічність розподілу годин у межах кожної теми програми).
 - Знання вчителем критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів; якість складання завдань до уроків тематичного оцінювання; форми проведення уроків тематичного оцінювання.
 - Класні журнали (виконання програми, ведення тематичного обліку знань, об'єктивність оцінювання навчальних досягнень учнів, правильність ведення записів уроків – на мові викладання, домашніх завдань).
 - Учнівські зошити дотримання вимог єдиного орфографічного режиму.
3. Якість викладання предмету. Якість навчальних досягнень учнів. Відвідування уроків (у будь-яких класах).
 - Активність та аргументованість виступів учнів під час проведення семінарів, диспутів, конференцій
 - Уміння працювати під час екскурсій.
 - Наявність навичок розгляду історичних питань з огляду на світоглядний аспект.
 - Наявність навичок самостійно орієнтуватись у великому обсязі історичних відомостей, знаходити причинно-наслідкові зв'язки між історичними явищами, відокремлювати суттєве від несуттєвого.
 - Наявність уміння складати плани, тези, конспекти, характеристику історичного діяча, аналізувати історичні явища і факти.
4. Навчально-виховна робота вчителя на уроці.
 - Навчання учнів уміння визначати головну думку, складати плани, тези, конспекти, характеристики на історичних діячів, аналізувати історичні явища і факти.
 - Використання групових та індивідуальних форм роботи на уроці.
 - Формування в учнів творчого мислення, здатності критичного ситуаційного аналізу, вміння робити свої висновки на основі вивчення історичних джерел.
 - Наявність розвитку творчих пізнавальних здібностей учнів шляхом переходу від простішого до складнішого.
 - Неприпустимість наукового викладу матеріалу шляхом аналізу та вивчення важливих, віддалених від віку та інтересів учнів, текстів.
4. Організація позакласної роботи.
6. Робота з обдарованими дітьми (на уроці та після).
7. Встановлення рівня навчальних досягнень учнів (проведення контрольних робіт, аналіз результативності участі учнів в олімпіадах, конкурсах, тощо).
8. Кабінет.
 - Естетичне оформлення.
 - Наявність роздаткового матеріалу, посібників, науково-популярної літератури.

Пам'ятка
«Вивчення системи роботи вчителя інформатики»

I. Загальні положення

1. Стан організаторської роботи по забезпеченню комп'ютерної грамотності учнів, і введення в навчальний процес електронно-обчислювальної техніки.
2. Характеристика навчально-матеріальної бази. Підготовка кабінету обчислювальної техніки обладнанням мікро -ЕОМ.
3. Форми підвищення кваліфікації вчителя.
4. Забезпеченість учнів навчальними посібниками, а вчителя основою (програми, навчальні і методичні посібники) і додатковою навчально-методичною літературою.
5. Як оцінюють комп'ютерне навчання вчителі, батьки, громадськість.

II. Використання обчислювальної техніки.

1. Наявність мікрокалькуляторів, персональних комп'ютерів.
2. Використання обчислювальної техніки в процесі вивчення курсу, її результативність.
3. Використання обчислювальної техніки при вивченні інших загальноосвітніх предметів.

III. Стан викладання курсу, рівня навчальних досягнень і умінь учнів.

1. Рівень науково-теоретичної і методичної підготовки вчителя до викладання курсу.
2. Використання вчителем матеріалів місцевої преси, телепередач, самоосвіта.
3. Стан викладання програми курсу.
4. Відповідність знань, умінь і навичок учнів вимогам програми.
5. Рівень засвоєння учнями основних понять курсу, (контрольна робота, усне опитування)
6. Вивчення причин, що забезпечують високий (низький) рівень знань.
7. Використання у навчальному процесі електронно-обчислювальної техніки і педагогічних програмних засобів.

Пам'ятка
«Вивчення організації позакласної роботи з української мови та літератури»

1. Внутрішкільний контроль і керівництво.
 - Річний план роботи школи (чи сплановано предметні олімпіади, тижні, декади, свята з української мови та літератури).
 - Видання, зміст, організаційних та аналізуючи наказів із зазначеного питання.
 - Ефективність відвідування позакласних заходів.
2. Методичне забезпечення позакласної роботи з предмету.
 - Якісний склад та фаховий рівень вчителів української мови та літератури.
 - Наявність плану роботи М/О вчителів-словесників:
 - Аналіз роботи М/О за 200__-200__ н.р. (чи проаналізовано стан позакласної роботи), результативність.
 - Планування позакласної роботи з української мови та літератури на поточний навчальний рік; робота з обдарованими дітьми.
3. Організація навчально-виховного процесу.
 - Робота факультативів, гуртків з даного питання, графік занять, час, планування та облік роботи.
 - Інші форми роботи з обдарованими учнями.
4. Навчально-матеріальна база позакласної роботи з даних предметів.
 - План роботи кабінету української мови та літератури.
 - Забезпечення його довідковою та методичною літературою.

Пам'ятка

«Вивчення стану викладання та якості навчальних досягнень учнів з української, російської мов та української, зарубіжної літератур»

1. Вивчення інформації про склад та фаховий рівень вчителів.
 - Якісний склад (категорія, педагогічне звання, узагальнення досвіду).
 - Результативність курсової перепідготовки, участь в роботі методоб'єднанні.
 - Форма самоосвіти.
 - Вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду.
2. Вивчення документації вчителів та учнів.
 - Планування вчителів (знання вимог програм, логічність розподілу годин у межах кожної теми програми).
 - Класні журнали (виконання практичної частини програми: контрольних письмових робіт, перевірка навичок аудіювання, говоріння, читання, ведення тематичного обліку знань, об'єктивність оцінювання ЗУМ учнів, правильність ведення записів уроків – на мові викладання, домашніх завдань).
 - Учніські зошити (робочі – періодичність їх перевірки вчителем, контроль за виконанням домашніх завдань, дотримання вимог єдиного орфографічного режиму, контрольні – якість складання тестів, об'єктивність оцінювання, диференційований підхід до перевірки знань учнів).
3. Якість навчальних досягнень учнів.
 - Відвідування уроків у будь-яких класах.
 - Сформованість умінь застосовувати теорію (мовні закономірності) для пояснення граматичних питань або літературних конфліктів
 - Ступінь активізації мовної діяльності учнів, опанування монологічною та діалогічною мовою, правилами мовної поведінки.
 - Умінь здійснювати бібліографічний пошук, працювати з науково-популярною літературою, словниками, підручниками.
 - Чистота мови, наявність або відсутність помилок, пов'язаних з особливостями діалектів.
 - Наявність стійких і свідомих читацьких інтересів, навичок обґрунтованої оцінки літературних творів на певному емоційному рівні.
 - Сформованість навичок культури мовлення, словниковий запас учнів.
 - Умінь чітко і послідовно, грамотно висловлювати думки в усному мовленні та на письмі.
4. Навчально-виховна робота вчителя на уроці
 - Різноманітність і доцільність використання форм самостійної роботи учнів (робота з підручником, художнім твором, допоміжною літературою, словниками, довідниками)
 - Наступність і взаємозв'язок у вивченні мови та літератури.
 - Робота над збагаченням словникового запасу учнів, забезпечення мовного розвитку учнів; зв'язне монологічне та діалогічне мовлення.
 - Творче використання вчителем між предметних зв'язків, інтеграція суміжних предметів та видів мистецтва під час вивчення літературних творів (головну роль відіграє література)
 - Характер письмових робіт (складність тем, доступність, творчий або репродуктивний характер тощо)
 - Робота з текстом, вивчення теоретико-літературних питань на уроці.
5. Організація позакласної роботи.
6. Робота з обдарованими дітьми (на уроці та після).
7. Встановлення рівня навчальних досягнень учнів (проведення контрольних робіт, аналіз результативності участі учнів в олімпіадах, конкурсах, тощо).
8. Кабінет.
 - Естетичне оформлення.
 - Наявність роздаткового матеріалу, посібників, збірників задач та науково-популярної літератури.

Пам'ятка**«Вивчення стану навчально-виховного процесу в початкових класах»****1. Загальні питання навчально-виховного процесу.**

- Підготовка дітей до школи.
- Обізнаність вчителів з пояснювальними записками і змістом програм, іншими нормативними та інструктивно-методичними матеріалами.
- Науковий рівень викладання навчальних предметів.
- Вибір учителем найефективніших методів і форм роботи.
- Розвиток пізнавальних інтересів учнів. Здійснення між предметних зв'язків.
- Озброєння учнів прийомами самостійної роботи, диференційованість завдань, формування навичок самоконтролю.
- Система повторення і закріплення знань.
- Перевірка знань учнів. Тематичний облік.
- Система перевірки учнівських зошитів. Робота над помилками.
- Рівень знань школярів: обсяг засвоєння знань, умінь і навичок, їх глибина, міцність, усвідомленість і систематичність (згідно з вимогами програми); сформованість загально-навчальних навичок і вмінь, організації навчальної праці з урахуванням вікових особливостей, роботи з підручником та іншими джерелами навчальної інформації, культури усного і писемного мовлення.
- Гуртова та інша позакласна робота з учнями початкових класів.

2. Специфіка викладання і рівень знань учнів з окремих предметів (математика).

- Науковість і доступність у викладанні математики.
- Прийоми активізації мислення учнів на уроках.
- Формування уявлень про натуральні числа і обчислювальні навички роботи з ними.
- Ознайомлення з найпростішими величинами (довжиною, площею, масою, часом, швидкістю, вартістю); навчання застосовувати їх.
- Навчання учнів розв'язуванню задач. Розвиток культури математичної мови.
- Ознайомлення з найпростішим геометричним матеріалом.
- Ознайомлення з доступною математичною термінологією і символікою.
- Зв'язок уроків математики з життям.
- Реалізація виховних і розвиваючих можливостей уроків з математики.
- Рівень навчальних досягнень учнів: знання таблиці додавання і множення; уміння читати, записувати і порівнювати числа; виконувати над ними арифметичні дії (у межах програми); уміння читати й записувати найпростіші математичні вирази і знаходити їх числове значення; уміння застосовувати теоретичні знання для розв'язування прикладів і задач; вміння зображувати прості геометричні фігури (точки, відрізки, ламані, кола), виконання деяких вимірів з ними; уміння аналізувати й узагальнювати вивчене, робити висновки.

Пам'ятка
«Вивчення стану викладання та рівня навчальних досягнень учнів
початкових класів з математики»

1. Вивчення інформації про склад та фаховий рівень вчителів.
 - Організація методичної роботи вчителів початкових класів. Робота керівника м/о вчителів початкових класів (план роботи м/о, аналіз діяльності за минулий рік, результативність, проблеми, завдання на новий навчальний рік).
 - Результативність курсової перепідготовки, участь в роботі шкільного та міського м/о. Форма самоосвіти.
 - Вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду.
2. Вивчення документації вчителів та учнів.
 - Планування вчителів (знання вимог програм, логічність розподілу годин у межах кожної теми програми).
 - Класні журнали (виконання практичної частини програми, ведення тематичного обліку знань, об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень учнів, правильність ведення записів уроків – на мові викладання, домашніх завдань).
 - Учнівські зошити (робочі – періодичність їх перевірки вчителем, дотримання вимог єдиного орфографічного режиму, об'єктивність оцінювання, диференційований підхід до перевірки знань учнів).
3. Якість викладання предмету. Відвідування та аналіз уроків.
 - Науковість і доступність у викладанні математики. Впровадження інноваційних технологій (індивідуалізація, диференціація, інтеграція навчально-виховного процесу, інтерактивні методи навчання).
 - Прийоми активізації мислення учнів на уроках.
 - Формування життєвої компетенції.
 - Реалізація виховних і розвивальних можливостей уроків математики (формування світогляду, діалектичного і логічного мислення, розвиток пам'яті, навичок контролю і самоконтролю).
 - Рівень навчальних досягнень учнів.
4. Організація позакласної роботи.
5. Робота з обдарованими дітьми та з учнями початкового рівня навчальних досягнень.
6. Встановлення рівня навченості учнів (контрольні роботи).
7. Кабінет.
 - Естетичне оформлення.
 - Наповненість кабінету.

Пам'ятка
«Перевірка роботи вчителів з зошитами учнів»

1. Регулярність і якість перевірки письмових робіт, оцінка їх учителем, виконання при цьому нормативних вимог;
2. Система роботи учнів над помилками (особлива увага приділяється самостійній роботі учнів з виправлення помилок);
3. Робота із зошитами різних категорій учнів;
4. Система та види письмових робіт (домашні, класні, тренувальні, практичні, лабораторні, самостійні навчального або контролюючого характеру, контрольні), виконання при цьому нормативних вимог; виконання мінімуму з розвитку мовлення;
5. Зміст письмових робіт, відповідність їх вимогам програми;
6. Здійснення диференційованого, індивідуального підходу до учнів;
7. Якість навчальних досягнень учнів, їх грамотність, сформованість обчислювальних навичок;
8. Додержання єдиного орфографічного режиму, каліграфія учнів;
9. Культура ведення зошитів, їх зовнішній вигляд, якість виконання малюнків, графіків; формування в учнів відповідальності за стан ведення зошитів;
10. Дозування домашніх завдань, їх диференціація.
11. Популяризація учителем кращих зошитів учнів.
12. Підсумки.
13. Пропозиції.

Пам'ятка
«Перевірка організації вчителем самостійної роботи учнів»

Мета. Виявити її активізуючий вплив на навчально-пізнавальну діяльність учнів.
Для цього передбачено відвідати систему (10-15) уроків учителя.

1. Підготовча робота, проведена вчителем, час, затрачений на неї. Чи були учні підготовлені до самостійної роботи попереднім ходом уроку?
2. Характер роботи
 - за зразком;
 - застосування в аналогічній ситуації;
 - застосування в новій, зміненій ситуації.
3. Рівень самостійності: а) при попередньому колективному розв'язуванні змісту роботи із записом на дошці; без запису на дошці; б) самостійне виконання.
4. Формування практичних умінь і навичок у процесі роботи.
5. Використання засобів навчання в процесі роботи.
6. Час затрачений на самостійну роботу.
7. Підбиття підсумків роботи, аналіз її результативності

АНАЛІЗ УРОКУ ЯК ЦІЛІСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ

Урок – основний аспект навчально-виховного процесу. Відвідування й аналіз уроку – важлива складова контролю з боку адміністрації школи. Від повсякденного вдосконалення уроку та вдумливого аналізу залежить весь педагогічний процес у школі.

Орієнтований перелік питань для визначення мети відвідування уроку

1. Забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку учнів на уроці.
2. Реалізація вчителем виховного потенціалу уроку.
3. Реалізація вчителем дидактичних принципів навчання.
4. Ефективність застосування форм і методів навчання.
5. Забезпечення засвоєння учнями основних понять на уроці.
6. Забезпечення розвитку мислення учнів на уроці.
7. Ефективність роботи вчителя з розвитку пізнавальної активності учнів.
8. Застосування проблемного навчання.
9. Уміння вчителя організувати навчальну роботу на уроці, забезпечити навчальну дисципліну.
10. Організація ігрової діяльності учнів на уроці.
11. Формування загально-навчальних умінь і навичок учнів.
12. Організація самостійної роботи учнів на уроці.
13. Ефективність використання логічно-структурних схем.
14. Реалізація міжпредметних зв'язків.
15. Формування в учнів необхідності в знаннях, навичок самоосвіти.
16. Комп'ютеризація навчально-виховного процесу.
17. Розвиток творчих здібностей і обдарувань школярів.
18. Вироблення навичок культури усного і писемного мовлення.
19. Ефективність роботи вчителя з розвитку мови учнів, збагачення словникового запасу.
20. Робота вчителя над удосконаленням навичок учнів.
21. Формування в учнів інтересу до вивчення рідної мови.
22. Ефективність застосування вчителем наочності та роздаткового матеріалу.
23. Раціональність використання вчителем часу на уроці.
24. Гуманізація навчально-виховного процесу.
25. Здійснення трудового виховання і профорієнтаційної роботи.
26. Практична спрямованість викладання предмета.
27. Використання красномовного матеріалу на уроці.
28. Реалізація завдань естетичного виховання школярів.
29. Здійснення індивідуального підходу до учнів. Диференціація навчання на уроці.
30. Оптимальність обсягу і складності домашнього завдання. Інструктаж щодо його виконання.
31. Психологічний мікроклімат уроку. Психологія спілкування вчителя й учнів на уроці.
32. Дотримання вимог навчальної програми щодо оцінювання знань, умінь і навичок учнів.
33. Система контролю за рівнем знань учнів.
34. Ведення тематичного обліку знань.
35. Організація повторення навчального матеріалу.
36. Об'єктивність оцінювання знань, умінь і навичок учнів.
37. Дотримання вимог санітарно-гігієнічного режиму (техніки безпеки).
38. Ознайомлення з роботою молодого (нового) вчителя.
39. Вивчення системи роботи вчителя.
40. Вивчення стану викладання предмета.
41. Перевірити виконання вчителем попередніх рекомендацій.
42. Виявити рівень засвоєння учнями нового матеріалу.
43. Вивчити загальну відповідність фактичного змісту уроку поставленим меті.
44. Вивчити ефективність структури уроку та окремих етапів.
45. Використання засобів стимуляції, активної роботи дітей різного рівня підготовленості.
46. Система і організація роботи над помилками.
47. Використання інноваційних технологій, інтерактивних методів навчання.
48. Шляхи і методи формування внутрішньої мотивації навчання.
49. Розвиток розумових здібностей учнів.
50. Виконання учителем рекомендацій, даних йому під час атестації.

ВИДИ АНАЛІЗУ УРОКУ

I. Короткий оціночний аналіз — це загальна оцінка навчально-виховної функції уроку, що характеризує рішення освітнього, виховного та розвиваючого завдань і яка дає оцінку їхньої реалізації.

II. Системний аналіз — це розглядання уроку як єдиної системи з точки зору рішення головного дидактичного завдання й одночасно рішення розвиваючих завдань уроку, забезпечення формування знань, умінь і навичок учнів, засвоєння ними способів навчання.

III. Повний — це система аспектних аналізів, що включають оцінку реалізації завдань уроку, зміст і види навчальної діяльності учнів за такими характеристиками, як рівні засвоєння учнями знань і способів розумової діяльності, розвиток учнів, реалізація дидактичних принципів, результативність уроку.

Орієнтовна схема психологічного аналізу уроку

Психологічний аналіз - це вивчення виконання психологічних вимог до уроку (забезпечення пізнавальної діяльності учнів розвиваючого типу).

1. Організація пізнавальної діяльності учнів.

- Як на уроці були створені умови для продуктивної праці мислення та уяви. (Існують різні види мислення: активне, самостійне, творче). Активне може і не бути самостійним. Самостійне — це не завжди творче. Творче ж мислення обов'язково буде і активним, і самостійним. Творча праця неможлива без продуктивної діяльності уяви. Створення нових образів — кінцевий результат діяльності уяви. Уява називається відтворювальною тоді, коли вона відтворює в образах картини за описом, кресленням, схемою, картою і т. д. Творча уява породжує явища, в котрих втілюються замисли та моделі нових суспільно цінних предметів.
- Як домагався вчитель потрібної вибірковості, осмисленості, цілісності сприйняття учнями вивчаючих предметів.
- Як учитель використовував у своїй праці переконання, навіювання.
- Як домагався вчитель зосередженості та стійкості уваги учнів.
- Що робив учитель для більш успішного запам'ятовування матеріалу учнями та які особливості довільного, механічного і смислового запам'ятовування виявились у школярів на уроці.
- Які прийоми залучення і підтримки уваги та розвитку уважності на уроці.
- Які форми роботи використав учитель для актуалізації в пам'яті учнів раніше засвоєних знань, необхідних для розуміння нового матеріалу (індивідуальне опитування, співбесіда з класом, вправи та ін.).

2. Організація діяльності мислення та уяви учнів на уроці в процесі формування знань і вмінь.

Як учитель використав відтворювальну та творчу уяву під час викладення нового матеріалу.

- На якому рівні формувались знання учнів: на рівні конкретно-чуттєвих уявлень, понять, узагальнюючих образів, «відкриттів», введених формул тощо.
- За допомогою яких прийомів учитель домагався активності й самостійності мислення учнів: система запитань, створення проблемних ситуацій, різні рівні проблемно-евристичного розв'язування задач, використання задач з недостатніми та зайвими даними, організація пошукової, дослідницької праці на уроці, індивідуальної, парної, групової і колективної форм праці тощо.
- Якого рівня розуміння домагався вчитель від учнів: описового, порівняльного, узагальнюючого, оціночного, проблемного. Як керував учитель формуванням переконань та ідеалів.

Орієнтовна схема повного аналізу уроку

1. Мета, завдання уроку (освітні, виховні, розвитку), їх взаємозв'язок та шляхи реалізації.
2. Готовність учителя та учнів до уроку, облаштування уроку, наочні та навчальні посібники, ТЗН, санітарно-гігієнічний стан класу і т. д.
3. Організаційна структура. Тип уроку, його місце в системі занять з предмета, чіткість, послідовність етапів уроку, дозування часу, відповідність етапів уроку характеру пізнавальної діяльності учнів.
4. Зміст уроку: науковість навчального матеріалу, його виховне та розвивальне значення; правильність відбору матеріалу за обсягом, змістом і труднощі для учнів; співвідношення теоретичного та дидактичного матеріалів; групування, класифікація матеріалу навколо ключових понять; спрямованість матеріалу на зв'язок із життям.
5. Методичне забезпечення уроку:
 - використання методів і прийомів навчання, характер їхнього сполучення, обґрунтованість їхнього вибору, доцільність та ефективність застосування (відповідність змісту матеріалу рівню підготовленості учнів і т. д.), відповідність принципам навчання. Темп навчальної роботи на уроці;
 - методика проведення різних частин уроку:
 - ✓ поставлення пізнавальних завдань перед учнями;
 - ✓ методика перевірки домашніх завдань;
 - ✓ методика викладення нових знань;
 - ✓ методика проведення та закріплення навчального матеріалу;
 - ✓ методика перевірки та оцінки знань, умінь і навичок учнів;
 - ✓ прийоми активізації пізнавальної діяльності школярів (їх сприйняття, пам'яті, мислення, уяви і т. д.);
 - ✓ організація репродуктивної та творчої діяльності учнів, їх співвідношення;
 - ✓ застосування на уроці проблемного та елементів програмованого навчання (використання навчальних карток, завдань, перфокарт і т. д.);
 - ✓ врахування індивідуальних особливостей та інтересів учнів, рівня їх підготовленості, здійснення індивідуалізації навчання та диференційованого підходу;
 - ✓ організація різних видів самостійної роботи учнів (відтворювальних, творчих та ін.), їх місце на уроці;
 - ✓ домашнє завдання (як задається, обсяг);
 - ✓ здійснення виховного навчання на уроці; виховання свідомості й переконань, трудових, естетичних і фізичних якостей особистості, культури, навчальної праці учнів;
 - ✓ виявлення та застосування на уроці внутрішньо-предметних і міжпредметних зв'язків у навчальному матеріалі;
 - ✓ обґрунтування їхньої педагогічної доцільності.
6. Поведінка та діяльність учнів на уроці:
 - порядок і дисципліна учнів, методика їх підтримання;
 - активність, самостійність, інтерес до занять учнів різного рівня підготовленості; зосередженість і стійкість уваги на різних етапах уроку;
 - діяльність учнів, їхня організованість, охайність; ставлення до невстигаючих і порушників дисципліни; характер участі в роботі на уроці окремих учнів і всього колективу;
 - ставлення учнів до вчителя і один до одного (підслуховування, боязкість, доброзичливість, повага, взаємна допомога, підказки і т. п.).
7. Характеристика ділових якостей учителя:
 - рівень наукових знань учителя і його підготовленість до уроку;
 - знання вчителем теорії навчання та виховання учнів, методики предмета, психології та гігієни, його вміння застосовувати ці знання на уроці;
 - педагогічний такт, стиль у роботі, культура праці та поведінки, мова вчителя;
 - взаємостосунки вчителя з класом та окремими учнями, авторитет учителя.
8. Загальні результати уроку:
 - виконання плану уроку;
 - досягнення загальноосвітньої, виховної та розвиваючої цілей уроку;
 - загальна оцінка уроку, результати його, ефективність і якість;) висновки та пропозиції з подальшого вдосконалення роботи, закріпленню успіхів і усуненню помилок.

Орієнтовна схема структурного аналізу уроку

Структурний (поетапний) аналіз — це виявлення та оцінка домінуючих структур (елементів) уроку, їх доцільність, що забезпечує розвиток пізнавальних здібностей учнів.

1. Тип і структура уроку.

- Тип, структура уроку, його місце в системі уроків з теми.
- Тема, цілі уроку (освітня, розвиваюча, виховна), дидактичні завдання на окремих етапах.
- Дозування часу.

2. Зміст і методика повторення навчального матеріалу.

- Повнота та глибина перевірки.
- Методика повторення, диференціація завдань.
- Охоплення учнів перевіркою, зайнятість класу.
- Об'єктивність та аргументація оцінки.

3. Робота над новим навчальним матеріалом.

- Вимоги програми.
- Науковість, зв'язок із життям, систематичність, доступність, співвідношення в навчальному матеріалі головного та другорядного.
- Відповідність матеріалу освітнім, розвиваючим і виховним завданням уроку.

4. Методи навчання.

- Оснащеність уроку наочними посібниками, ТЗН, дидактичними матеріалами.
- Обґрунтованість методів, що застосовуються.
- Активізація пізнавальної діяльності учнів.
- Використання методів проблемного навчання.
- Сполучення фронтальної та індивідуальної форм роботи з учнями.
- Самостійна робота з учнями.
- Методика контролю та обліку знань учнів у процесі викладення нового матеріалу.

5. Засвоєння нового матеріалу.

- Відбір матеріалу для формування знань, умінь і навичок.
- Самостійна робота під час закріплення.
- Зворотний зв'язок. Оцінка відповідей учнів.

6. Домашнє завдання.

- Обсяг, характер матеріалу.
- Наявність і характер інструктажу.
- Диференційованість завдання.

7. Характер діяльності вчителя.

- Мова вчителя, стиль його поведінки, взаємостосунки з учнями.
- Рівень педагогічних вимог до праці учнів, до розвитку їхнього мовлення, мислення.

8. Результати уроку.

- Підбиття підсумку уроку, виконання накресленого плану уроку.
- Досягнення освітніх, розвиваючих і виховних цілей уроку.
- Якість знань, умінь, навичок учнів.

Орієнтовна схема психолого-педагогічного аналізу уроку

Психолого-педагогічний аналіз уроку — одночасний аналіз дотримання педагогічних і психологічних основ процесу навчання.

1. Загальні відомості про урок.

- Дата, клас, предмет, число учнів за списком, скільки присутніх, який урок по порядку.
- Обстановка в класі: чистота, освітленість приміщення, чи провітрене приміщення, порядок у класі, чи готові учні до уроку.
- Обладнання: чи підготовлені наочні посібники, їхня доцільність і необхідність на уроці, чи підготовлена дошка. Як почався урок, як учні привітали вчителя, чи була потреба витрачати час на організацію класу, встановлення порядку та дисципліни.
- Тема уроку. Цілі уроку: чи визначає вчитель мету уроку, чи інформує учнів про цілі та завдання уроку, як він це здійснює.

2. Тип і структура уроку.

- Який вибрано тип уроку.
- Доцільність вибору з точки зору теми в цілому і дидактичної мети заняття.
- Місце уроку в системі занять по цілому розділу.
- Зв'язок уроку з попередніми, як він здійснюється.
- Структура уроку: чи відповідає вона даному типу уроку, які помічені відхилення і чим вони викликані. Послідовність окремих етапів уроку.
- Забезпечення цілісності та завершеності уроку. Як підбиваються підсумки.

3. Зміст уроку.

- Відповідність змісту програмі.
- Як пов'язано навчальний матеріал із сучасністю, місцевим оточенням школи.
- Встановлення між-предметних зв'язків.
- Як здійснюється розвиток інтелектуальних здібностей, моральних та естетичних почуттів в учнів. Використання дидактичних матеріалів і обладнання кабінету.
- Чи досягнуто приросту, вдосконалення навичок, знань і вмінь на основі раніше засвоєного.

4. Методи і прийоми навчання на уроці.

- Яка система методів застосовується; які методи і прийоми в ній сполучаються.
- Чи відповідають методи і прийоми навчання змістові матеріалу, типу, цілям, завданням уроку та віковим особливостям учнів.
- Чи відповідають методи навчання здійсненню завдань виховання.
- Як дотримуються основні вимоги до уроку: виховні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні.
- Як розвивається на уроці спостережливість і логічне мислення в учнів.
- Види і місце самостійної праці учнів з підручником, як здійснюється формування в учнів умінь вчитися.
- Як використовуються для самостійної праці дидактичні матеріали і технічні засоби навчання.
- Формування в учнів навичок самоконтролю.
- Послідовність застосування завдань і вправ для вироблення навичок і вмінь.
- Прищеплення учням навичок самоконтролю.
- Способи індивідуалізації та диференціації завдань для учнів в залежності від їхніх особистісних і вікових особливостей і підготовки.
- Забезпечення належної послідовності в самостійному застосуванні учнями знань, навичок і вмінь у ході уроку.
- Оцінка знань учнів.
- Наскільки учні були підготовлені до виконання домашнього завдання. Чи здійснювались диференціація та індивідуалізація домашніх завдань учнів. Обсяг домашнього завдання. На який час розраховано домашнє завдання. Як учні підготовлені до успішного виконання домашнього завдання. Як попереджається перевантаження учнів домашніми завданнями.

5. Поведінка учнів.

- Наскільки учні залучені до активної розумової праці.
- Наскільки учні зацікавлені, старанні, дисципліновані.
- Як здійснювалась мотивація навчання протягом всього уроку, чи застосовуються для цього спеціальні прийоми.
- Ставлення учнів до вчителя. Які види творчих праць використав учитель на уроці і як керував творчою уявою учнів: пояснення теми і мети праці, навчання відбору та систематизації матеріалу, обробці результатів і оформленню роботи.
- Як на уроці здійснювалось формування стійкого й активного інтересу до навчального предмета та навчання в цілому.

6. Особистісний підхід до діяльності учнів на уроці.

- Які почуття дітей виявились на уроці, чим вони були викликані.
- Як здійснювалось керування спілкуванням учнів на уроці.
- Моменти уроку, де найбільш успішно формувались вольові якості школярів.
- Як здійснювався облік вікових та індивідуальних особливостей учнів.

7. Майстерність учителя.

- Які шляхи організації впливу і механізм впливу: наслідування, емпатія, рефлексія та ін.
- Уміння створювати психологічні умови для переконання: психологічний клімат, смислова єдність та ін.
- Уміння вчителя користуватися навіюванням як засобом (методом) педагогічного впливу.
- Як учитель керував спілкуванням учнів між собою на уроці.
- Які особливості самоорганізації вчителя: підготовленість учителя до уроку, робоче самопочуття вчителя на початку уроку і в процесі його проведення: зібраність, розуміння теми та психологічної мети уроку, енергійність, наполегливість у здійсненні поставленої мети, оптимістичний підхід до всього, що відбувається на уроці, педагогічна імпровізація, педагогічний оптимізм, винахідливість та ін.
- Педагогічний такт учителя.
- Психологічний клімат у класі.

Орієнтовна схема аналізу уроку проблемного типу

1. Готовність учителя та учнів до уроку (зовнішня).
2. Внутрішня, психологічна готовність учнів до уроку.
3. Організаційні дії вчителя (за необхідності).
4. Планування вчителем і повідомлення учням завдань уроку.
5. Актуалізація знань і способів діяльності учнів.
6. Які методи проблемного навчання використовувались учителем (пошукові, дослідницькі, проблемний виклад).
7. Застосування проблемних методів у навчанні школярів.
8. Співвідношення діяльності вчителя та діяльності учнів.
9. Обсяг і характер самостійних робіт учнів і співвідношення репродуктивних і продуктивних самостійних робіт.
10. Облік учителем рівнів актуального розвитку учнів і зони найближчого їх розвитку.
11. Способи підвищення в учнів позитивної мотивації.
12. Постановка вчителем проблемних питань, створення проблемних ситуацій, показ їхнього розв'язування.
13. Володіння вчителем способами створення проблемних ситуацій.
14. Дотримання правил ставлення навчальної проблеми.
15. Використання підручника, співвідношення репродуктивної і частково-пошукової роботи.
16. Відповідність відбору наочних посібників вимозі проблемного навчання.
17. Формування спеціальних і загальних навчальних умінь учнів.
18. Наявність в учнів пізнавальних умінь: формулювання проблеми, висування та обґрунтування гіпотези, знаходження шляхів доведень (спростування) гіпотези, перевірка правильності її розв'язання.
19. Уміння учнів здійснювати логічні операції.
20. Розвиток пізнавальних здібностей учнів на кожному етапі уроку (що це доводить).
21. Утруднення, що виникли в учнів всього класу, в окремих школярів, їхні причини. Як вони були усунені.

Орієнтовна схема комбінованого аналізу уроку

Комбінований аналіз — це оцінка основної дидактичної мети уроку та структурних елементів.

1. Організація уроку.

- Організаційна чіткість уроку.
- Наявність плану.
- Ефективність використання ТЗН, наочних і навчальних посібників.
- Виконання психологічних і гігієнічних вимог до уроку.
- Зворотний зв'язок.
- Ведення зошитів.
- Розподіл часу на етапи уроку.

2. Особистісні якості вчителя.

- Який морально-психологічний клімат.
- Міра зацікавленості, доброзичливості та чуйності з учнями.
- Педагогічна культура, знання предмета, так, мова, зовнішній вигляд.

3. Ефективність навчання.

- Міра реалізації принципів науковості, міцності, усвідомленості знань, доступності, проблемності, зв'язок навчання з життям.
- Міра досягнення головної дидактичної мети уроку.
- Оптимальність методів і прийомів навчання.
- Ефективність контролю за знаннями учнів.

4. Ефективність виховної діяльності вчителя.

- Моральна спрямованість уроку.
- Формування трудових і навчальних навичок.
- Єдність навчання, виховання та розвитку.
- Естетичне, фізичне і гігієнічне виховання.

5. Ефективність діяльності учнів.

- Як реалізовано принцип розвиваючого навчання та принцип самостійності й активності.
- Працездатність учнів.
- Інтерес до праці.
- Навички самостійної праці.
- Уміння виділяти головне в навчальному матеріалі, планувати відповідь, аналізувати свою працю та працю товариша.
- Розвиток мовлення, письмових, графічних і спеціальних навичок.
- Рівень культури, раціональності та ефективності праці учнів.
- Організованість і дисципліна учнів. Зовнішній вигляд.

Орієнтовна схема структурно-часового аналізу уроку

Структурно-часовий аналіз— це оцінка використання часу уроку з кожного його етапу.

1. Раціональний розподіл всього часу (45 хвилин) між окремими елементами уроку, тобто чи доцільно було за даних умов виділяти саме такий час на опитування, на психологічну підготовку до сприйняття нового матеріалу, на пояснення нового, на закріплення чи домашнє завдання.
2. Раціональність кожного зі структурних елементів уроку: які його елементи треба було скоротити в часі, а які збільшити і для чого саме.
3. Розподіл часу всередині окремих структурних елементів уроку, тобто скільки часу в цілому було приділено на засвоєння нового матеріалу, в який час (початок, середина, кінець) уроку це відбувалось, як при цьому проводилась психологічна підготовка до сприйняття нового матеріалу, його подача та закріплення, застосування. Точно так само аналізується час здійснення таких елементів уроку, як опитування учнів, перевірка та домашнє завдання.
4. Якісне використання часу на окремі елементи уроку, тобто, приміром, як раціонально та ефективно під час вивчення нового матеріалу було використано час на опитування, що він дав, як працював при цьому клас, скільки часу говорив учитель.
5. Раціональність використання прийомів і методів навчання, тобто наскільки доцільні за даних умов були ті або інші види бесіди, самостійної роботи, форми опитування і т. д.
6. Доцільність зв'язку між змістом матеріалу та тими методами, за допомогою яких він повідомлявся і засвоювався.

Орієнтовна схема дидактичного аналізу уроку

Дидактичний аналіз — це аналіз основних дидактичних категорій (реалізація принципів дидактики, відбір методів, прийомів і засобів навчання і навчання школярів, дидактична обробка навчального матеріалу уроку, педагогічне керівництво самостійною пізнавальною діяльністю тощо).

1. Своєчасність приходу вчителя на урок.
2. Готовність до початку уроку.
3. Санітарний стан класу та особиста гігієна учнів.
4. Організація класу.
5. Детальний аналіз перевірки домашнього завдання.
6. Які методи та дидактичні прийоми використовувались учителем під час перевірки пройденого матеріалу і їх відповідність поставленій меті.
7. Дидактична цінність методів і прийомів перевірки завдання, які використовує вчитель, їх виховне значення.
8. Якість знань учнів.
9. Як активізував клас учитель під час перевірки знань, умінь і навичок.
10. Аналіз поведінки учнів на даному етапі.
11. Аналіз викладення нового матеріалу або ж закріплення попередньої теми: ясність і доступність подачі матеріалу вчителем; методи, що використовуються, та їх відповідність завданням уроку; засоби навчання, що використовуються, їхня доцільність.
12. Реалізація вчителем у ході всього уроку принципів дидактики.
13. Розумові прийоми праці учнів, які використовуються вчителем у ході уроку.
14. Аналіз останнього етапу уроку: домашнє завдання (як задається, обсяг); своєчасність закінчення уроку.
15. Реалізація вчителем у ході уроку виховних завдань.
16. Педагогічна поведінка вчителя на уроці, самовладання, педагогічний такт.
17. Індивідуальний підхід до учнів, сполучення його колективною працею в класі.
18. Уміння організувати клас на навчальну діяльність і підтримання дисципліни.
19. Володіння голосом, правильність мови, дикції, темп, виразність, жестикуляція.

Схема аналізу особистісно орієнтованого уроку

Спостереження	Основні критерії
Використання індивідуального досвіду учнів	Виявлення цього досвіду шляхом постановки запитань. Організація обміну змістом власного досвіду між учнями. Підтримка учителем найбільш правильних версій. Побудова на основі цих версій вивчення нового матеріалу
Застосування учителем на уроці дидактичного матеріалу	Використання учителем різних джерел інформації Заохочення учнів до виконання нестандартних, проблемних завдань Добір завдань різної складності Застосування карток з описом основних навчальних дій та послідовністю їхнього використання.
Характер педагогічного спілкування	Уважне вислуховування учнів, незалежно від рівня їхньої успішності Бесіда з дітьми на рівних, підтримка партнерських, доброзичливих стосунків. Підтримка незалежності учнів, упевненості в собі Прояв чуйності, доброзичливості вчителя до кожного учня Надавання допомоги дітям, які не встигають за темпом роботи класу.
Активізація способів навчальної праці	Стимулювання учнів до застосування різноманітних способів навчальної роботи Аналіз усіх запропонованих способів, розв'язання проблем. Обговорення найбільш раціональних способів. Виявлення серед запропонованих учням найбільш особистісно-значимих шляхів розв'язання завдань.
Організація, навчально-виховного середовища та його вплив на учнів	Рівень залучення кожного учня в роботу класу протягом усього уроку. Надання дітям можливості вибирати завдання серед різних варіантів, запропонованих учителем.

Орієнтовна схема аналізу виховної спрямованості уроку

Аналіз виховної спрямованості уроку— це оцінка та виявлення шляхів найбільш ефективного використання навчального матеріалу для виховання якостей особистості учнів,

1. Використання виховних можливостей змісту матеріалу.
2. Доповнення навчального матеріалу історичними фактами.
3. Формування світогляду на уроці.
4. Формування моральних якостей особистості.
5. Виховання в учнів сумлінного ставлення до праці та навчання.
6. Оцінка виховних можливостей методів і прийомів навчання.
7. Використання виховних можливостей оцінки праці учнів.
8. Вплив особистості вчителя.
9. Характер діяльності та спілкування учнів на уроці.
10. Резерви підвищення виховних можливостей уроку.

СХЕМИ АНАЛІЗУ УРОКІВ З РІЗНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ**Схема аналізу уроку математики**

1. Підготовка учителя до уроку (записи на дошці, обладнання, таблиці).
2. Обладнання робочого місця школяра (чи є все необхідне для уроку), підготовка учнів до уроку.
3. Чи правильно визначені вчителем навчальні, виховні, розвиваючі цілі? Які конкретно навчально-пізнавальні завдання ставив учитель перед учнями на уроці? Чи досягнув учитель мети на уроці?
4. Відповідальність змісту уроку програмі. Місце серед інших уроків щодо вивчення всієї теми.
5. Виконання основних принципів дидактики (науковість, наочність, доступність, єдність теорії з практикою).
6. Як визначено структуру уроку, види, прийоми і методи роботи відповідно до мети, змісту уроку і рівня підготовленості учнів класу?
7. Як здійснювався диференційований підхід у навчанні школярів? Попередження неуспішності учнів.
8. НОП на уроці, раціональне використання часу на уроці.
9. Контроль за знаннями учнів. Форми контролю. Види опитування. Об'єктивність.
10. Способи розвитку розумової діяльності школярів.
11. Система повторення.
12. Види перевірки домашнього завдання.
13. Усвідомлення у засвоєнні учнями правил, математичних понять, математичної символіки.
14. Розвиток математичної мови.
15. Як розв'язувалося завдання — озброїти учнів методами самостійної роботи (проведення спеціальних індивідуальних завдань, самостійна робота з підручником, літературою, навчаючих самостійних робіт)?
16. Прищеплювання інтересу до предмета.
17. Міжпредметні зв'язки.
18. Спілкування вчителя з учнями (такт, вміння володіти класом, бажання допомогти учневі).
19. Домашні завдання (рівень, обсяг, інструктаж, врахування індивідуальних можливостей).

Схема аналізу уроку хімії

1. Чи відповідає зміст уроку поставленій меті, чи правильно дібраний матеріал.
2. Чи відповідає теоретичний рівень викладу матеріалу рівню класу. Як використовується програма.
3. На якому науковому рівні викладається матеріал.
4. Чи здійснюється зв'язок із вивченим раніше. Як використовуються міжпредметні зв'язки.
5. Добір методів та засобів викладання матеріалу.
6. Застосування наочності.
7. Вимоги до хімічного експерименту:
 - підготовленість та стан обладнання;
 - дотримання техніки безпеки;
 - уважне ставлення учнів до роботи;
 - аналіз та фіксування дослідів.
8. Мова вчителя.
9. Контроль та оцінювання. Форми контролю.
10. Диференціація навчання.
11. Домашнє завдання. Обсяг, доступність, інструктаж із виконання.
12. Досягнення мети та завдань уроку.

Схема аналізу уроку іноземної мови

1. Мета уроку визначена (чітко, конкретно, дидактичне правильно, недостатньо чітко, неконкретна, дидактично виправдана).
2. Види (етапи) мовної діяльності (взаємопов'язані, недостатньо логічно послідовні, послідовні, обумовлені темою і метою уроку, не обумовлені змістом уроку поставленим дидактичним завданням).
3. Використані методи роботи (ефективні, малоефективні, неефективні, передбачають ознайомлюючий, стандартизуючий, варіативний, комбінований характер мовної діяльності школярів).
4. Прийоми (вступу, активізації, практичного застосування фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу, різноманітні, доцільні, стимулюючі активну пізнавальну мовну діяльність учнів, одноманітні, доцільні, стимулюючі).
5. Учитель застосував (хорові, парні, індивідуальні, комбіновані форми роботи, які сприяли формуванню мовних умінь і навичок).
6. Використання аудіовізуальних способів навчання (магнітофон, програвач, діафільми, епідіаскоп, кінофільм, таблиці, картини і т.д.).
7. Зворотній зв'язок (достатній, достатній частково, незадовільний).
8. Темп уроку (високий, уповільнений). Мовною практикою охоплені (всі учні класу, більша частина, менша, окремі учні).
9. Мовна діяльність школяра (повністю, частково) спрямована на формування, активізацію, автоматизацію) умінь та навичок (вимови, аудіювання, діалогічне мовлення, монологічного читання) (відповідає, частково відповідає, не відповідає визначеній меті уроку).
10. Мовлення учнів має (рецептивний, репродуктивний, умовно-продуктивний, продуктивний характер), комунікативне (повністю, частково) обумовлене, необумовлене.
11. Учні оперують (фонетичним, лексичним, граматичним) матеріалом на рівні (слова, речення, репліки, зв'язного висловлювання) з використанням (без використання навчальної опори (логічних аналогій, алгоритмів., схем, таблиць, зорових, складових, слухо-зорових : картин, ілюстрацій, озвучень картин та діафільмів і т.д.)
12. Учні проявили (стійкі, слабкі, незадовільні) уміння і навички під час оперування лексичними одиницями, граматичними структурами (аналогічних, відмінних) ситуація усного спілкування, читання (про себе, вголос, синтетичного, аналітичного).
13. Типовими недоліками в мовній підготовці школярів є (недосконала вимова, відсутність фонематичного слуху, мовної інтуїції, обмежений лексичний запас, незнання або недостатнє усвідомлення граматичних структур, недостатні навички самостійного мовлення без використання навчальних опор, невміння користуватися стимулюючими до розмови репліками, уповільнена мовна реакція і т.д.).
14. Інтерес учнів до вивчення іноземної мови (великий, значний, незначний, відсутній).
15. Урок проведений на високому, невисокому, незадовільному (науковому рівні); методично: (грамотно, недостатньо грамотно, незадовільно).

Схема аналізу уроку трудового навчання

1. Правильність формулювання теми уроку відповідно до державної програми.
2. Мотивація мети уроку.
3. Обґрунтованість типу уроку.
4. Педагогічна доцільність структури уроку, правильність витрат навчального часу окремі частини уроку.
5. Раціональність використання технічних засобів навчання, зокрема наочності.
6. Культура праці учнів.
7. Використання вчителем сучасних методів, форм, засобів навчання і виховання, ви оптимального їх поєднання в конкретних умовах.
8. Розвиток здібностей та інтересів школярів.
9. Відповідність поєднання методів навчання дидактичним завданням уроку.
10. Організація самостійної роботи учнів: характер самостійної діяльності учнів, послідовність видів і завдань самостійної роботи учнів.
11. Система врахування та оцінки знань учнів: умотивованість та об'єктивність оцінок, виставлених на уроці.
12. Доцільність поєднання індивідуальних форм перевірки знань учнів.
13. Педагогічна майстерність учителя: вміння організовувати клас, підтримувати дисципліну, самоконтроль та педагогічний такт, рівень мовлення, володіння голосом.
14. Загальна оцінка уроку: наскільки успішно було реалізовано виховні та основні завдання, конкретні висновки і пропозиції щодо уроку.

Схема аналізу уроку біології**I. Чи правильно визначена тема уроку.**

- Які нові питання, закони передбачається вивчити.
- Як розкриваються навчальні й виховні завдання уроку.
- Який навчальний матеріал планується повторити.
- Які поняття формуються, які закріплюють відповідно до програми.

II. Доцільність розподілу навчального часу на певні етапи уроку, чи відповідає хід уроку наміченому плану.**III. Зміст уроку:**

1. Відповідність змісту уроку програмі.
2. Наукова спрямованість уроку.
3. Уміння вчителя виділити основне в навчальному матеріалі, не перевантажувати урок другорядним матеріалом.
4. Дотримання принципу науковості та доступності.
5. Наочність (таблиці, гербарії, моделі, колекції, живі об'єкти, ТЗН).
6. Використання на уроках результатів робіт учнів, отриманих на інших видах навчальної діяльності (вдома, на екскурсіях, у куточках живої природи та ін.)
7. Практичні роботи з натуральними об'єктами:
 - розпізнання;
 - спостереження;
 - визначення;
 - зіставлення;
 - короткочасний експеримент (якщо він є на уроці).
8. Опора на раніше вивчене.
9. Зв'язок теорії з практикою.
10. Ознайомлення учнів з екологічними проблемами. Наступність у вивченні матеріалу.
11. Ступінь самостійної навчальної діяльності учнів:
 - самостійність суджень;
 - усвідомлення запам'ятовування;
 - вміння використовувати наявні знання;
 - закріплення (застосування знань у нестандартних ситуаціях, робота з підручником, обґрунтованість відповідей).
12. Диференціація навчання.
13. Контроль та оцінювання.
14. Домашні завдання (обсяг, посильність, інструктаж)

Схема аналізу уроку фізкультури

Кожен урок розпочинати зі спортивних вправ. У ході уроку використовуються теоретичні відомості. Привчити учнів до самостійних занять. У заключній частині уроку підбити підсумок, виставити оцінки, дати домашнє завдання. *Примітка.* Навчальну частину уроку можна не оцінювати.

1. Підготовка вчителя до уроку.
2. Місце проведення.
3. Інвентар.
4. Своєчасність початку уроку.
5. Зовнішній вигляд учителя, наявність плану уроку.
6. Зовнішній вигляд учнів.
7. Шиккування, здача рапорту, привітання, постановка завдань уроку.
8. Дозування у часі частин уроку. Мова, тон учителя, володіння правильною термінологією.
9. Фізіологічна послідовність під час виконання фізичних вправ (від легкого до складного і від складного до легкого).
10. Поведінка учнів під час уроку. Виховання свідомої дисципліни.
11. Професійно-методична підготовка вчителя.
12. Оцінювання знань і вмінь учнів, його об'єктивність, коментування (заохочення, оголошення подяки).
13. Фізичне навантаження на уроці. Наявність часу для проведення самоконтролю фізичного стану протягом уроку (вимір пульсу тощо).
14. Міжпредметні зв'язки.

Методика системного аналізу уроку та оцінка ефективності навчальних занять

Системний аналіз занять найкраще проводити за наступними напрямками з використанням двадцяти п'яти показників.

1. Оцінка основних особистісних якостей викладача:

- Знання предмета і загальна ерудиція викладача в цілому.
- Рівень педагогічної і методичної майстерності.
- Культура мовлення, дикція інтенсивність, освіченість, емоційність, загальна і специфічна грамотність.
- Ступінь тактовності й демократичності взаємин з учнями.
- Зовнішній вигляд педагога, міміка, жести, культура поведінки.

2. Оцінка основних характеристик учнів на заняттях:

- Ступінь пізнавальної активності, творчості і самостійності.
- Рівень загальнонавчальних та спеціальних умінь та навичок.
- Наявність і ефективність колективних (групових) форм роботи.
- Ступінь дисциплінованості, організованості і зацікавленості.

3. Оцінка змісту діяльності викладача та учнів:

- Науковість, доступність і посиленість досліджуваного навчального матеріалу, сформованих умінь і навичок.
- Актуальність і зв'язок із життям.
- Ступінь новизни, проблемності й привабливості навчального матеріалу (отриманої учнями інформації).
- Оптимальність обсягу, запропонованого для засвоєння матеріалу.

4. Оцінка ефективності способів діяльності викладача й учнів у ході занять:

- Раціональність та ефективність використання часу занять, оптимальність його темпу, а також чергування і зміни видів діяльності.
- Доцільність та ефективність використання наочності й ТЗН.
- Раціональність та ефективність використаних методів і організаційних форм роботи.
- Рівень зворотного зв'язку з усіма учнями в ході занять.
- Ефективність контролю за роботою учнів і рівень вимог, на якому проведено оцінку їхніх знань, умінь і навичок.
- Ступінь естетичного впливу проведеного заняття на учнів.
- Ступінь дотримання правил охорони праці і техніки безпеки вчителем і учнями в ході занять.

5. Оцінка мети і результатів проведеного заняття:

- Ступінь конкретності, чіткості і лаконічності формування мети занять.
- Раціональність, доцільність, складність і досяжність мети одночасно.
- Ступінь навчального впливу проведеного заняття на учнів (чого і в якій мірі навчилися).
- Ступінь виховного впливу (що сприяло їхньому вихованню).
- Ступінь впливу заняття на розвиток учнів (що сприяло їхньому розвитку).

Структурний аналіз уроку

I етап: організаційний.

Завдання етапу: підготувати учнів до роботи на уроці.

Результати: оперативність під час оргхвилинок, повна готовність класу до роботи. Швидке включення учнів у діловий ритм та зосередженість усіх учнів.

Рекомендації: систематичність проведення оргхвилин, послідовність висування вимог, зібраність, стриманість, вимогливість самого вчителя.

II етап: перевірка д/з.

Завдання: встановити правильність та усвідомленість виконання д/з всіма учнями.

Результати: вміння вчителя за 5-7 хвилин перевірити рівень знань у більшості учнів. Можливість у ході перевірки д/з скоригувати опорні поняття й ліквідувати виявленні прогалини.

Рекомендації: використання системних прийомів, які дають можливість перевірити виконання д/з у більшості учнів, оперативність учителя.

III етап: ґрунтовна перевірка знань.

Завдання: ґрунтовно перевірити знання окремих учнів. Стимулювати опитуваних і весь клас до оволодіння раціональними прийомами навчання і самоосвіти.

Результат: перевірка вчителем обсягу й правильності знань, їхньої глибини, усвідомленості. Вміння використовувати їх на практиці, рецензування відповідей учнів, спрямованих на виявлення позитивних і негативних сторін у знаннях, уміннях і навичках. Активна діяльність усього класу в ході перевірки знань окремих учнів.

Рекомендації: використання різних методів перевірки знань, постановка додаткових запитань на перевірку міцності знань, створення під час опитування нестандартних ситуацій.

IV етап: підготовка учнів до активного і свідомого засвоєння нового матеріалу.

Завдання: організувати й направляти до мети пізнавальну діяльність учнів.

Результат: активна пізнавальна діяльність на наступному етапі.

Рекомендації: оцінка важливості для учнів нового матеріалу, вміння показати те, чого учні мають навчитися в ході уроку, вміння чітко та одночасно визначати образ. Мета уроку, записи в поурочному плані.

V етап: засвоєння нових знань.

Завдання: дати учням конкретне уявлення про новий матеріал, викласти основні завдання й допомогти зрозуміти тему. Первинне узагальнення й систематизація нових знань, освоєння способів навчання, шляхів і засобів, які привели до даного узагальнення. На основі здобутих знань розвивати в учнів відповідні вміння і навички.

Результат: у разі використання методу евристичної бесіди, самостійної роботи учнів у поєднанні з бесідою, використання комп'ютерної техніки, показником ефективності засвоєння знань учнями є правильність відповідей, дій у процесі бесіди, активна участь всього класу в підбитті підсумків роботи.

Рекомендації: використання прийомів, які підвищують рівень розуміння найголовнішого в досліджуваному матеріалі, визначення особливих ознак; вичленовування найістотніших характеристик і фіксація на них уваги учнів, запис у зошитах формулювань опорних пунктів плану, тез конспекту, використання прийомів мислення, самостійна робота з книжкою, використання наочності, аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизації; постановка навчальної проблеми, створення проблемної ситуації; складання таблиць первинного узагальнення матеріалу, актуалізація особистого досвіду та опорних знань учнів, словникова робота.

VI етап: перевірка розуміння учнями нового матеріалу.

Завдання: визначити рівень засвоєння учнями взаємозв'язку між фактами, змісту нових понять, усунути виявленні прогалини.

Результат: основний критерій результативності – рівень розуміння нового матеріалу більшістю середніх і слабких учнів.

Рекомендації: використання запитань, які вимагають активної розумової діяльності учнів, створення нестандартних ситуацій, звертання вчителя до класу з пропозицією доповнити, уточнити, виправити, знайти інше рішення. Врахування додаткових запитань учнів під час з'ясування прогалин у знаннях.

VII етап: закріплення нового матеріалу.

Завдання: закріпити знання і вміння, необхідні для самостійної роботи з новим матеріалом.

Результат: уміння учнів співвідносити факти, вміння знаходити суттєві ознаки найголовніших понять, конкретизувати їх, активність учнів.

Рекомендації: оволодіння раціональними методами і прийомами контролю за знаннями, вміннями учнів.

VIII етап: інформація про д/з, інструктаж щодо його виконання.

Завдання: повідомити про д/з, пояснити методику його виконання і підбити підсумки уроку.

Результат: правильне виконання д/з всіма учнями.

Рекомендації: давати д/з безпосередньо на уроці, вводити до складу д/з пізнавальні завдання, запитання; диференціювати підхід до добору матеріалу для д/з.

Алгоритм комплексного аналізу уроку

1. **Організаційний бік уроку.** Присутній має встановити, чи вчасно викладач приходить до класу, чи підготовлено посібники, обладнання, крейду, дошку, чи готові діти до уроку, санітарний стан класу, чергування і загальний порядок.
2. **Зміст уроку.** Оцінюють глибину і науковість пояснень педагога, чи наявний зв'язок з дійсністю, чи використовує він матеріал уроку з виховною метою, чи вдається до додаткового матеріалу, останніх досягнень науки, чи цікаво веде пояснення, чи застосовує засоби наочності, креслення, схеми, моделі. Чи змістовні відповіді учнів, чи ґрунтовні їхні знання, рівень самостійності, культура мовлення, як викладач ставить оцінки.
3. **Виховна роль уроку.** Чи використовує вчитель зміст матеріалу з виховною метою, чи система вимог учителя. Чи прищеплено дітям любов до праці, самостійної роботи, чи дотримуються вони правил поведінки. Чи звертає вчитель увагу на поведінку школярів, їхнє ставлення до роботи, взаємодопомогу, принциповість, діловитість, дисципліну.
4. **Методичний напрямок уроку:**
 - керівник звертає увагу на методи опитування, прийоми активізації групи під час опитування, на те, скільки часу йде опитування, поглиблення знання під час опитування;
 - ретельне вивчення методів і прийомів роботи педагога під час пояснення: чи уважно його слухають, якими прийомами досягає викладач розвитку мислення учнів, їхньої самостійності та індивідуальних здібностей, що робить учитель для того, щоб діти міцно засвоювали матеріал, які сучасні методи використовує;
 - як застосовує наочні й технічні засоби навчання, як організовує досліди та практичні роботи;
 - способи закріплення знань, розв'язання задач, виконання самостійних робіт;
 - види домашніх завдань та їхня перевірка;
 - ведення робочих зошитів, записів, перевірка цих зошитів, вироблення вміння складати конспекти, роботи креслення, схеми.
5. **Особливості поведінки викладача на уроці.** Не менший інтерес керівника й до ролі педагога на уроці як організатора і диригента, його культури, мовлення, такту, одягу, манер, звичок, взаємин з учнями.
Аналізуючи уроки, потрібно враховувати принаймні такі конкретні обставини:
 - особливості теми. Можуть бути уроки, де немає потреби застосовувати наочні посібники або технічні засоби, викликати до дошки, працювати з книжкою;
 - можливості школи, наявність кабінетів, технічних засобів, наочних посібників, потрібних книжок у бібліотеці, пришкільних ділянок. Аналізуючи урок, важливо звернути увагу на те, чи все використовував учитель, але водночас висувати реальні розумні вимоги;
 - склад даного класу, рівень розвитку та здібностей учнів (часто думка про урок складається на основі відповідей учнів, контрольних робіт, а рівень розвитку дітей, їхні здібності при цьому не враховані);
 - індивідуальність учителя, рівень підготовки, особливості характеру, стан здоров'я, попередні результати роботи.

Орієнтовний план комплексного аналізу уроку

1. Зовнішня готовність учителя та учнів.
2. Внутрішня, психологічна налаштованість учнів.
3. Організаційні дії вчителя (за потреби).
4. Планування вчителем та оголошення учням навчального, виховного і розвивального завдань уроку.
5. Актуалізація знань і способів діяльності учнів.
6. Застосування вчителем методів проблемного навчання (пошуковий, дослідницький, проблемний виклад).
7. Використання проблемних методів у навчанні школярів.
8. Співвідношення діяльності вчителя і діяльності учнів.
9. Обсяг і характер самостійних робіт учнів та співвідношення репродуктивних і продуктивних самостійних робіт.
10. Врахування вчителем рівнів актуального розвитку учнів і зон найближчого їх розвитку.
11. Підходи для підвищення в учнів позитивної мотивації навчання.
12. Постановка вчителем проблеми запитань, створення проблемних ситуацій, показ їх вирішення.
13. Володіння вчителем способами створення проблемних ситуацій.
14. Дотримання правил постановки навчальної проблеми.
15. Використання підручника, співвідношення репродуктивної й частково пошукової роботи з ним.
16. Відповідність підбраної наочності вимогам проблемного навчання.
17. Формування спеціальних і загальних навчальних умінь учнів.
18. Наявність в учнів пізнавальних умінь: формулювання проблеми, висування та обґрунтування гіпотези, пошук способів доказу (або спростування) гіпотези, перевірка правильності її рішення.
19. Уміння учнів здійснювати логічні операції.
20. Розвиток пізнавальних здібностей учнів на кожному етапі уроку (про що це свідчить).
21. Труднощі, які виникли у учнів усього класу, в окремих школярів, їхні причини, та як їх було усунено.
22. Відповідність вимог проблемно-розвивального навчання домашній роботі учнів. Які завдання було запропоновано (як продовження дослідження, розпочатого на уроці, розв'язання нового, нетипового завдання, на актуалізацію опорних знань та вмінь у новій ситуації, на самостійне теоретичне осмислення).
23. Врахування вчителем індивідуальних особливостей, здібностей і рівня підготовки учнів та запропоновані диференційовані завдання.
24. Що дав урок для розвитку волі, інтелекту, емоцій, пізнавальних інтересів, мовлення, пам'яті, самостійності мислення учнів.
25. Загальна результативність уроку.

Схема аналізу уроку (за Малєвим)

№	Що оцінюється	Бали
Оцінка основних особистісних якостей учителя на уроці		
1.1	Знання предмета і загальна ерудиція вчителя в цілому	
1.2	Рівень педагогічної і методичної майстерності	
1.3	Культура мовлення, темп, дикція, інтенсивність, образність, емоційність, загальна і фахова підготовка	
1.4	Рівень тактовності і демократичності взаємин з учнями	
1.5	Зовнішній вигляд вчителя, міміка, жести, культура поведінки	
Оцінка основних характеристик учнів на уроці		
2.1	Ступінь пізнавальної активності, творчості і самостійності	
2.2	Рівень загальнонавчальних і спеціальних умінь та навичок	
2.3	Наявність і ефективність колективних (групових) форм роботи	
2.4	Рівень дисциплінованості, організованості і зацікавленості	
Оцінка змісту діяльності вчителя та учнів на уроці		
3.1	Науковість, доступність і посиленість досліджуваного матеріалу (сформованих умінь і навичок)	
3.2	Актуальність і зв'язок із життям (теорії з практикою)	
3.3	Ступінь новизни, проблемності й привабливості навчального матеріалу (інформації, здобутої учнями)	
3.4	Оптимальність обсягу запропонованого для засвоєння матеріалу	
Оцінка ефективності способів діяльності вчителя і учнів на уроці		
4.1	Рациональність та ефективність використання часу уроку, оптимальність його темпу, а також чергування і зміни видів діяльності	
4.2	Ступінь доцільності і ефективності використання наочності і ТЗН	
4.3	Ступінь доцільності і ефективності використовуваних методів і організаційних форм роботи	
4.4	Наявність зворотного зв'язку з усіма учнями в ході уроку	
4.5	Ефективність контролю за роботою учнів і рівень вимог, на якому проведено оцінку знань, умінь і навичок	
4.6	Ступінь естетичного впливу уроку на учнів	
4.7	Дотримання правил охорони праці й техніки безпеки вчителем і учнями на уроці	
Оцінка мети і результатів проведеного уроку		

Технологічна карта уроку

Етап	ТДЗ етапу	Методи	Форми	Види діяльності
Організаційний момент	Включення в діловий ритм. Підготовка класу до роботи	Усне повідомлення вчителя	загальнокласні	робота в зошиті
Перевірка виконання д/з	Виявити рівень знань за д/з. Визначення типових помилок.	Мотивація, спонукання до пошуку	поєднання загально-класних	дидактична гра «обчислювальна машина»
Підготовка до активної діяльності.	Активізувати знання учнів, необхідних для вивчення нового матеріалу. Формувати пізнавальні мотиви	Створення проблемної ситуації	Та індивідуальних	дидактична гра «клоуни»
Постановка пізнавального завдання	Організація учнів на сприйняття пізнавального завдання	Усне повідомлення вчителя	загальнокласні	прослуховування притчі
Засвоєння нових знань	Сформувати конкретні уявлення про периметр прямокутника та способи його обчислення; заохочувати дітей до самостійного пошуку розв'язання завдання	Евристичний (частково-пошуковий)	поєднання загально-класних та індивідуальних	рішення задач
Первинна перевірка розуміння	Визначити рівень засвоєння. Первинне узагальнення. Навчати вибирати раціональні способи розв'язки.	Аналіз і логічне доказове мислення	поєднання загально-класних та індивідуальних	Самостійна робота
Закріплення знань.	Організувати діяльність із застосування нових знань. Навчати працювати в міні-колективі	Самостійна робота	парна	практична робота
Самоперевірка знань	Виявити рівень первинного засвоєння нов. мат.	Самостійна робота	індивідуальні	розв'язання завдань за картками, самостійна робота на повторення
Підсумок	Аналіз успішності засвоєння нового матеріалу	Усне повідомлення, учня	взаємоперевірка	заповнення карти оцінювання
Домашнє завдання	Дати інформацію та інструктаж з д/з		консультація	гра «Мікрофон»

Орієнтовна схема для спостереження і аналізу позакласного заходу**1. Загальна характеристика.**

- Загальні відомості: клас, його склад і кількість учнів, місце і час проведення, відповідальна особа.
- Тема та пізнавально-виховна мета заходу, форма проведення, педагогічна обґрунтованість вибору форм і мети.
- Врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, їхніх інтересів, запитів і побажань.
- Значення заходу в системі виховної роботи.

2. Підготовка позакласного заходу.

- Мета і план проведення, визначення завдань.
- Активність вихователя та учнів.
- Ініціатори заходу: учнівський актив, класний керівник, батьки, інші вчителі, адміністрація школи. Вплив лідерів школи.

3. Хід заходу.

- Зміст заходу, його громадська спрямованість.
- Характер поведінки учнів, взаємозв'язок інтелектуального та емоційного впливу на учнів.
- Ставлення учнів до заходу, сприйняття ними основних ідей, рівень захопленості, прояв творчих здібностей.
- Характеристика педагогічних засобів, педагогічного інструментування заходу. Прояв особистих якостей, авторитету вчителя, його вмінь, навичок.
- Використання (створення) кращих умов впливу заходу на особистість учнів, отримання «гарантованого» результату виховання особистості й колективу.

4. Висновки і зауваження.

- Оцінка методичної своєрідності та ефективності заходу.
- Недоліки в ході підготовки й проведення, причини можливі шляхи їх усунення.
- Побажання щодо поліпшення підготовчої роботи до проведення подібних заходів.

Схема аналізу уроку в початкових класах

1. Як підготовлений вчитель до проведення уроку?
2. Чи відповідає тема уроку навчальній програмі?
3. Зміст уроку, його науковий рівень, зв'язок з життям.
4. Формування та реалізація триєдиної мети уроку.
5. Як активізував вчитель учнів до початку уроку? З яким настроєм учні прийшли на урок?
6. Чи цілеспрямовано перевіряв домашнє завдання?
7. Як працював учитель з обдарованими дітьми на уроці? Чи давав завдання підвищення складності?
8. Які методики застосовував?
9. Чи доцільно відібрав навчальний матеріал? Якою мірою цікавий і оригінальний матеріал?
10. Як використовувались вчителем умови для творчої роботи дітей?
11. Уміння вчителя концентрувати і переключати увагу учнів.
12. Психологічне розвантаження учнів.
13. Які види навчальної діяльності переважали на уроці?
14. Чи працював вчитель з дітьми з розвитку їхньої пам'яті?
15. Які прийоми активізували мислення учнів?
16. Диференціація та індивідуалізація навчання.
17. Як вчитель керував руховою активністю учнів?
18. Чи досить оцінок було виставлено на уроці?
19. Чи вирішені поставлені питання?
20. Яке місце на уроці мали ігрові моменти?
21. Як вчитель інтегрував навчальний матеріал даного уроку з навчальним матеріалом суміжних дисциплін?
22. З яким настроєм вчитель і учні закінчили урок?
23. Вияв комунікативних умінь вчителя.
24. Виконання основних санітарно-гігієнічних вимог.

САМОАНАЛІЗ УРОКУ

Самоаналіз уроку – це спосіб граничної конкретизації управління навчально-виховним процесом, який дає можливість шляхом особистого оперативного втручання впливати на методи навчання, на добір і формування навчального матеріалу, на вибір і правильне поєднання форм організації пізнавальної діяльності учнів. Самоаналіз уроку допомагає вчителю оволодіти більш високим рівнем майстерності, підвищити результативність праці.

Самоаналіз уроку вчителем дозволяє вирішити цілий ряд важливих завдань:

- учитель краще усвідомлює систему своєї роботи,
- швидше освоює на практиці методику вибору й обґрунтування оптимального варіанта навчання,
- робить учителя психологічно захищенішим, впевненішим у собі,
- поліпшує якість планування наступних уроків,
- стимулює розвиток творчого мислення й діяльності вчителя.

Що дає самоаналіз для керівника, який відвідує уроки?

- Знання рівня мислення вчителя;
- Можливість порівнювати задум і реальний хід уроку, а отже, дати конкретні поради вчителю;
- Економію часу керівника; його виступ не повторює самоаналіз, а зосереджується на оцінці, виявленні плюсів і мінусів та їхніх причин;
- Через упровадження в практику самоаналізу уроку стає реальним впровадження у навчально-виховний процес будь-яких нововведень.

Перш ніж вимагати від учителів самоаналізу уроків, доцільно ознайомити колектив з методикою такого самоаналізу. Існують різні схеми самоаналізу уроків

Орієнтовна схема самоаналізу уроку вчителем

1. Охарактеризувати клас.
2. Назвати тему уроку, вказати її місце в загальній системі інших уроків і тем.
3. Визначити рівень складності досліджуваної теми та її труднощі для даного класу.
4. Назвати триєдину мету уроку, зіставивши її з кінцевим результатом, отриманим у ході проведення уроку (навести аргументи).
5. Висловити свою думку про тип уроку і його відповідність дидактичній меті.
6. Назвати етапи уроку та показати, яким чином було вирішено дидактичне завдання на кожному з них.
7. Коротко охарактеризувати використані на початку уроку методи навчання, їх відповідність досліджуваному матеріалу і способам організації діяльності учнів, зіставивши це з отриманими результатами – якістю знань учнів.
8. Визначити найкращі та невдалі місця в уроці.
9. Зробити загальний висновок і поставити оцінку.

Аркуш спостереження (схема самоаналізу)**Загальні відомості:**

1. Школа, клас, дата проведення уроку.
2. Тема уроку, завдання уроку.

Обладнання уроку:

3. Які засоби навчання використовував учитель.
4. Чи підготовлено наочні прилади й технічні засоби.
5. Як підготовлено клас до уроку.

Зміст уроку:

6. Чи відповідає зміст програмі, завданням уроку.
7. Чи проведено його дидактичну обробку.
8. Формуванню яких знань, умінь і навичок він сприяє.
9. З яким матеріалом учні працювали вперше, які знання, вміння і навички формували й закріплювали на уроці.
10. Як матеріал уроку сприяв розвитку творчих сил і здібностей учнів.
11. Які загально-навчальні й спеціальні вміння і навички розвивалися.
12. Як здійснювалися міжпредметні зв'язки.
13. Чи дотримувалися внутрішньо-предметних зв'язків.
14. Чи сприяв зміст уроку розвитку інтересу до навчання.

Тип і структура уроку:

15. Який тип уроку обрано, його доцільність.
16. Місце уроку в системі уроків з даного розділу.
17. Як здійснювався зв'язок уроку з попередніми уроками.
18. Які етапи уроку, їхня послідовність і логічний зв'язок.
19. Відповідність структури уроку даному типу.
20. Як забезпечувалася цілісність і завершеність уроку.

Реалізація принципів навчання:

21. Принцип спрямованості навчання на комплексне вирішення завдань.
22. Науковість навчання, зв'язок із життям, практикою.
23. Як реалізовано принцип доступності навчання.
24. З якою метою використано кожний вид наочності.
25. Як дотримувався принцип систематичності й послідовності формування знань, умінь і навичок.
26. Як досягнуто свідомості, активності і самостійності учнів, як здійснювалося керівництво навчанням школярів.
27. Якою мірою здійснювався розвиток учнів на уроці.
28. Який характер пізнавальної діяльності переважав (репродуктивний, пошуковий, творчий).
29. Як реалізовано індивідуалізацію та диференціацію навчання.
30. Як було стимульовано позитивне ставлення учнів до навчання.

Методи навчання:

31. Якою мірою застосовувані методи відповідали завданням уроку.
32. Який характер пізнавальної діяльності вони забезпечували.
33. Які методи сприяли активізації навчання школярів.
34. Як планувалася й проводилася самостійна робота і чи забезпечувала вона розвиток пізнавальної самостійності учнів.
35. Яка ефективність використаних методів і прийомів навчання.

Організація навчальної діяльності на уроці:

36. Як здійснювалася постановка навчальних завдань на кожному етапі.
37. Як сполучалися різні форми: індивідуальна, групова, класна.
38. Чи здійснювалося чергування різних видів діяльності учнів.
39. Як було організовано контроль за діяльністю учнів.
40. Чи правильно були оцінені знання та вміння учнів.
41. Як учитель здійснював розвиток учнів (розвиток логічного мислення, критичність думки, уміння порівнювати, робити висновки).
42. Які прийоми використовував учитель для організації учнів.
43. Як підбивав підсумки етапів і всього уроку.

Система роботи вчителя:

44. Уміння організувати роботу на уроці: розподіл часу, доцільність переходу від одного етапу до іншого, керівництво навчальною роботою учнів, володіння класом, дотримання дисципліни.
45. Показ учням раціональних способів навчальної роботи.
46. Визначення обсягу навчального матеріалу на урок.
47. поведінка вчителя на уроці: тон, такт, місцезнаходження, зовнішній вигляд, манери, мовлення, емоційність, характер спілкування (демократичний чи авторитарний), об'єктивність.
48. Роль учителя в створенні потрібного психологічного мікроклімату.

Система роботи учнів:

49. Організованість та активність на різних етапах уроку.
50. Адекватність емоційного відгуку.
51. Методи і прийоми роботи, рівень їхньої сформованості.
52. Ставлення до вчителя, предмета, уроку, домашнього завдання.
53. Рівень засвоєння основних знань і вмінь.
54. Наявність умінь творчого застосування знань, умінь і навичок.

Загальні результати уроку:

55. Виконання плану уроку.
56. Рівень реалізації загальноосвітньої, виховної і розвивальної мети уроку.
57. Рівні засвоєння знань і способів діяльності учнів:
 - 1-й рівень – засвоєння на рівні сприйняття, розуміння, запам'ятовування;
 - 2-й рівень – застосування в аналогічній і подібній ситуації;
 - 3-й рівень – застосування в новій ситуації, тобто творче.
58. Загальна оцінка результатів та ефективності уроку.

Рекомендації з поліпшення якості уроку

Самооцінка ефективності уроку**Схема 1**

1. Яке місце цього уроку в темі, розділі, курсі? Його зв'язок із попередніми уроками?
2. Які особливості класу було враховано під час планування уроку?
3. Які завдання планувалося вирішувати на уроці? Чим влаштував такий вибір завдання?
4. Чим влаштував вибір структури і типу уроку?
5. Чим влаштував вибір змісту, форм і методів навчання (за елементами уроку)?
6. Які умови (навчально-матеріальні, гігієнічні, морально-психологічні, естетичні й тимчасові) було створено на уроці? Наскільки вони сприяли успішній роботі?
7. Чи були відхилення від плану уроку? Чому? Які саме? До чого вони призвели?
8. Як можна оцінювати результати уроку? Чи вирішено його завдання? Чи не було перевантаження учнів?
9. Які висновки на майбутнє можна зробити з результатів уроку?

Схема 2

1. Загальна структура уроку (основна дидактична мета уроку: його місце в системі уроків з теми: основні моменти уроку, дозування часу: дотримання основних вимог до оформлення кожного уроку, ефективність використання часу на уроці).
2. Реалізація основної дидактичної мети уроку. (Виконання вимог програми, співвідношення матеріалу, поясненого на уроці і даного на самостійну роботу, організація сприйняття, уваги, пізнавального інтересу, організація первинного закріплення матеріалу, перевірка якості ЗУН, використання розділу і програм, вимоги до знань: опитування учнів – принцип виклику, диференційовані завдання, використання орієнтованих норм оцінок учнів, даних у програмах).
3. Розвивальний аспект уроку (залучення учнів до здійснення основних розумових операцій, подолання посильних труднощів, розвиток пізнавальної самостійності й послідовності, науковості зв'язку теорії з практикою, міцність знань).
4. Дотримання основних принципів дидактики (принцип наочності, свідомості та активності в роботі вчителя й учнів, доступності і посильності, систематичності і послідовності, науковості, зв'язку теорії з практикою, міцність знань).
5. Методи навчання (методи введення нового матеріалу, закріплення і вироблення вмінь і навичок, контролю; відповідність методів загальної спрямованості навчання дидактичній меті, специфіці навчального предмета; залежність вибору методів навчання від матеріальної оснащеності шкіл).
6. Виховний аспект уроку (використання виховних можливостей змісту навчального матеріалу, формування світогляду, зв'язок із життям, виховання сумлінного ставлення до праці, навчання, використання виховної можливості оцінки, виховний вплив особистості вчителя).
7. Учитель на уроці (підготовка до уроку, роль конспекту, види діяльності на уроці, контакт із класом, індивідуальний підхід до учнів, значення предмета, захопленість ним, зовнішній вигляд вчителя).
8. Робота учнів на уроці (підготовка учнів до уроку, активність на різних етапах уроку, види діяльності, культура мови, дисципліна, ставлення до предмета, вчителя: динаміка працездатності, моменти найвищої активності, зниження працездатності, їхні причини, рівень сформованості вмінь вчителя).
9. Гігієнічні умови уроку (приміщення, його оснащеність, меблі, дотримання принципу розташування, розклад на цей день, тривалість і характер проведення змін, вплив гігієнічних умов на динаміку працездатності на уроці).

Схема 3

1. Яке місце уроку в темі, розділі, курсу? Як цей урок пов'язаний з попередніми, як цей урок «працює» на наступні уроки? Який тип уроку?
2. Які особливості учнів було враховано під час планування даного уроку?
3. Які завдання вирішували на уроці: освітні, виховні, розвивальні? Чи було забезпечено їхній взаємозв'язок? Які завдання були головними? Як враховано особливості класу?
4. Чи раціонально було розподілено час, відведений на всі етапи уроку? Чи логічне «зв'язування» між етапами уроку?
5. Чи доведено головне, істотне на уроці?
6. Яке сполучення методів навчання обрано для розкриття нового матеріалу?
7. Яке сполучення форм навчання було обрано для розкриття нового матеріалу і чому?
8. Доцільність диференційованого підходу до учнів? Як він здійснювався?
9. Як було організовано контроль засвоєння знань, умінь і навичок? У яких формах і яких методах здійснюється?
10. Як використано на уроці навчальний кабінет, які засоби навчання?
11. За рахунок чого забезпечено в класі високу працездатність школярів упродовж всього уроку, як було підтримано сприятливу психологічну атмосферу, спілкування?
12. Чи вдалося цілком реалізувати всі заплановані завдання? Якщо не вдалося, то чому? Як учитель планує виконати неарелізоване?

Схема самоаналізу уроку № 1**1. Загальна структура уроку .**

Основна дидактична мета уроку: його місце в системі уроків з теми, основні моменти уроку, дозування часу, дотримання основних вимог до оформлення уроку, використання часу на уроці.

2. Реалізація основної дидактичної мети уроку.

Виконання вимог програми, співвідношення матеріалу, поясненого на уроці і даного на самостійну роботу, організація сприйняття, уваги, пізнавального інтересу, організація первинного закріплення матеріалу, перевірка якості знань, використання розділу і програм, вимоги до знань, опитування учнів.

3. Розвивальний аспект уроку.

Залучення учнів до здійснення основних розумових операцій, подолання посильних труднощів, розвиток пізнавальної самостійності й послідовності, науковості, міцності знань.

4. Дотримання основних принципів дидактики.

Принцип наочності, свідомості і активності в роботі вчителя і учнів, доступності і посильності, систематичності і послідовності, науковості, зв'язку теорії з практикою, міцності знань.

5. Методи навчання.

Методи введення нового матеріалу, закріплення і вироблення вмінь і навичок, контролю; відповідність методів загальної спрямованості навчання дидактичній меті; залежність вибору методів навчання від матеріального забезпечення навчального процесу.

6. Виховний аспект уроку.

Використання виховних можливостей змісту навчального матеріалу, формування світогляду, зв'язок із життям, виховання сумлінного ставлення до праці, навчання, використання виховної можливості оцінки, виховний вплив особистості вчителя.

7. Вчитель на уроці.

Підготовка до уроку, роль конспекту, види діяльності на уроці, контакт із класом, індивідуальний підхід до учнів, значення предмета, захопленість ним, зовнішній вигляд учителя.

8. Робота учнів на уроці.

Підготовка учнів до уроку, активність на різних етапах уроку, види діяльності, культура мови, дисципліна, ставлення до предмета, динаміка працездатності, моменти найвищої активності, зниження працездатності, їхні причини, рівень сформованості вміння вчитися.

9. Гігієнічні умови уроку.

Приміщення, його основна оснащеність, меблі, дотримання принципу розташування, розклад на день, вплив гігієнічних умов на динаміку працездатності на уроці.

Схема самоаналізу уроку № 2

1. Яке місце цього уроку в темі, розділі, курсі? Його зв'язок із попередніми уроками.
2. Які особливості класу було враховано під час планування уроку ?
3. Які завдання планувалося вирішувати на уроці? Чим зумовлений такий вибір завдання?
4. Чим зумовлені вибір структури і типу уроку ?
5. Чим зумовлений вибір змісту, форм і методів навчання (за елементами уроку)?
6. Які навчально-матеріальні, гігієнічні, морально-психологічні, естетичні й тимчасові умови було створено на уроці? Наскільки вони сприяли успішній роботі?
7. Чи були відхилення від плану уроку? Чому ? які саме ?
8. Як можна оцінювати результати уроку? Чи вирішено його завдання? Чи не було перевантаження учнів?
9. Які висновки на майбутнє можна зробити з результатів уроку ?

Варіант алгоритму самоаналізу уроку**1. Характеристика класу.**

- Тут розглядають структуру міжособистісних стосунків: лідери, аутсайдери; наявність угруповань, їхній склад; взаємодія структур особистих взаємин і організаційної структури класу.
- Потім необхідно охарактеризувати вади біологічного розвитку учнів: дефекти зору, слуху; соматичні захворювання; особливості вищої нервової системи (надмірна загальмованість або збудливість); патологічні відхилення.
- Після цього варто охарактеризувати дефекти психічного розвитку: слабкий розвиток інтелектуальної сфери тих чи інших членів учнівського колективу; слабкий розвиток вольової сфери в окремих учнів; слабкий розвиток емоційної сфери особистості. Далі йде характеристика розвитку психічних якостей: відсутність пізнавального інтересу, потреби в знаннях, установки на навчання; недоліки у ставленні особистості до себе, вчителя, родини колективу.
- Після цього можна перейти до аналізу недоліків підготовленості учнів ласу: прогалини у фактичних знаннях і вміннях; проблеми в навичках навчальної праці; погані звички і культура поведінки.
- Потім розглядають недоліки дидактичних і виховних впливів школи, після чого недоліки впливу родини, однолітків, позашкільного середовища. (Звичайно, зовсім необов'язково під час кожного самоаналізу у року давати таку вичерпну характеристику класу, в якому він проходив. Однак самоаналіз уроку вчителем відрізняється від його аналізу керівником тим, що він зорієнтований не тільки на конкретний клас, а й на конкретних учнів).

2. Потім аналізують зовнішні зв'язки уроку: встановлюють місце і роль даного уроку в досліджуваній темі; характер зв'язку уроку з попередніми і наступними уроками.

3. Характеристика трисединої мети уроку з опорою на характеристику класу, чого треба домогтися в знаннях і вміннях, відповідно до специфіки учнівського колективу; який виховний вплив зробити на учнів; які якості почати, продовжувати, закінчити розвивати.

4. Характеристика задуму уроку (план): яким є зміст навчального матеріалу; як учні засвоюватимуть його, тобто які методи навчання і форми організації пізнавальної діяльності; яку частину матеріалу вони можуть засвоїти самі; яка частину матеріалу вимагає допомоги вчителя під час засвоєння; що необхідно добре запам'ятати, а що використовувати тільки для ілюстрації; що з раніше вивченого необхідно повторити і на що обіпертися під час засвоєння нового; як закріпити знову вивчене; що буде цікавим і легким, а що складним; яким чином будуть досягнуті виховне й розвивальне завдання.

5. Як побудовано урок, виходячи з його задуму? Характеристика етапів уроку, виділення навчально-виховних моментів, що найбільш позитивно або негативно вплинули на хід уроку, на формування кінцевого результату.

6. Структурний аспект самоаналізу: докладний аналіз етапів, які, на думку вчителя, найсильніше позитивно або негативно вплинули на формування кінцевого результату уроку; аналіз відповідності в межах цих моментів завдань, змісту, методів і форм.

7. Функціональний аспект аналізу; визначають наскільки структура уроку відповідала поставленій меті, задуму уроку, можливостям класного колективу. Визначають вдалі і невдалі моменти в діяльності вчителя і учнів, аналізують відповідність стилю взаємин учителя і учнів успішному формуванню кінцевого результату уроку.

8. Оцінка кінцевого результату уроку: оцінка якості знань, умінь і навичок, отриманих учнями на уроці, визначення розриву між поставленими завданнями і реальним кінцевим результатом уроку. Причини цього розриву; оцінка досягнення виховних та розвивальних завдань уроку, висновки та самооцінка уроку.

Пропозиції щодо висновків до відвіданих уроків

- ❖ Комплексно обмірковувати та конкретизувати у плані завдання навчання, розвитку та виховного впливу.
- ❖ Ретельніше обмірковувати не лише навчальну мету, але й розвивальну та виховну.
- ❖ Опрацювати добірку матеріалу в методичному кабінеті «Рекомендації вчителю» – вимоги до визначення мети та завдань уроку.
- ❖ Конкретизувати мету та завдання уроку, пов'язуючи їх зі змістом навчального матеріалу.
- ❖ Доцільним є використання наочності, обміркування її місця в структурі уроку.
- ❖ Застосовувати таку наочність, яка б привернула увагу учнів до матеріалу, що вивчається.
- ❖ Використовувати в системі методів навчання елементи проблемності через систему відповідних прийомів.
- ❖ Обмірковувати та правильно використовувати контрольню-коригувальну функцію фрагменту уроку як стимулюючу роль навчальної праці.
- ❖ Ретельно обмірковувати методи та прийоми роботи з навчальним матеріалом відповідно до структурної організації уроку.
- ❖ Обмірковувати систему вправ, належну практичну спрямованість уроку.
- ❖ Обмірковувати систему запитань, які спонукали б до висновків, зіставлень, аналізу.
- ❖ Приділити увагу підбору дидактичного матеріалу (елементи новизни, факти для порівняння, зіставлення, висновків), подбати про його виховне значення (методичний кабінет школи «На допомогу вчителю»).
- ❖ Практикувати випереджальні завдання, обмірковувати їх систему, значення.
- ❖ Обмірковувати систему роботи з підручником, передбачати самостійну роботу (різні види – відбір матеріалу для ілюстрацій, виписування з підручника орфограм, правил, законів тощо).
- ❖ Система тренувальних вправ має передбачати не лише аналіз явищ, але й творчі завдання.
- ❖ Звернути увагу на реалізацію можливостей міжпредметних зв'язків.
- ❖ Обмірковувати систему контролю та корекції знань.
- ❖ Обмірковувати структуру, уроку, впроваджувати різні форми і методи роботи, урізноманітнювати навчальну працю учнів.
- ❖ Враховувати важливу роль бесіди в структурі уроку.
- ❖ Звернути увагу на розвивальне навчання — розвиток розумових здібностей (мислення, мови, уяви, пам'яті тощо) через доцільний підбір методів та форм роботи.
- ❖ Недостатнє використання підручника як первинного джерела знань, як засобу організації самостійної роботи учнів.
- ❖ Етап уроку «домашнє завдання» не набув навчального характеру, а «перевірка домашнього завдання» — достатнього використання для актуалізації матеріалу, необхідного для засвоєння нової теми.
- ❖ Задавати домашнє завдання не обов'язково в кінці уроку, можна передбачити його на початку уроку або в середині згідно з логікою навчального процесу.
- ❖ Розробити моделі уроків.
- ❖ Зосереджуватись на правильних прийомах праці з учнями (опрацювати матеріал «Типи, структура, методика уроку в школі» (за редакцією В. П. Онищука).
- ❖ Звернути увагу на оволодіння прийомами педагогічної технології, її значення в діяльності вчителя;
- ❖ Розробити різні види вправ.
- ❖ Обмірковувати систему домашніх завдань для циклу уроків..., передбачаючи індивідуальний підхід і впровадження принципу диференційованого навчання.
- ❖ Розробити фрагменти уроків.
- ❖ Розробити цикл можливих інтегрованих тем.
- ❖ Звернути увагу на використання гри як методу організації навчально-виховного процесу.
- ❖ Звернути увагу на методику організації колективної, групової, індивідуальної творчої діяльності.
- ❖ Систематично працювати над попередженням неуспішності учнів, звернути увагу на ..., здійснювати контроль за ..., застосувати ...

Карта спостереження уроку

Вид контролю _____

ПІБ учителя _____ Предмет _____ Клас _____ Дата _____

Мета відвідування : Використання методів та засобів навчання

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Обладнання уроку _____

№з/п	Аналіз	Хід уроку	Зауваження
1.	• ЯКІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ВИКОРИСТОВУВАВ УЧИТЕЛЬ		
2.	• ЧИ ПІДГОТОВЛЕНО НАОЧНЕ ПРИЛАДДЯ ТА ТЗН		
3.	• ЯК ПІДГОТОВЛЕНО КЛАСНУ ДОШКУ ДО УРОКУ		
4.	МЕТОДИ НАВЧАННЯ: ПОЯСНЮВАЛЬНО-ІЛЮСТРАТИВНІ		
5.	• РЕПРОДУКТИВНІ		
6.	• МЕТОДИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ:		
7.	А) ПРОБЛЕМНИЙ ВИКЛАД		
8.	Б) ЧАСТКОВО-ПОШУКОВІ		
9.	В) ДОСЛІДНИЦЬКІ МЕТОДИ		
10.	• МЕТОДИ КОНТРОЛЮ Й САМОКОНТРОЛЮ		
11.	• ЯКОЮ МІРОЮ ЗАСТОСОВУВАНІ МЕТОДИ ВІДПОВІДАЛИ ЗАВДАННЯМ УРОКУ		
12.	ЯКИЙ ХАРАКТЕР ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВОНИ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛИ		
13.	ЯК ПЛАНУВАЛАСЯ Й ПРОВОДИЛАСЯ САМОСТІЙНА РОБОТА, ЧИ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ		
14.	• ЯКА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАНИХ ПРИЙОМІВ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ		
15.	ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ		

Пропозиції та зауваження: _____

Підпис перевіряючого _____

Підпис учителя _____

Карта спостереження уроку

Вид контролю _____

ПІБ учителя _____ Предмет _____ Клас _____ Дата _____

Мета відвідування : Реалізація принципів навчання _____

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Обладнання уроку _____

№з/п	Аналіз	Хід уроку	Зауваження
1.	РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ		
2.	• У ЧОМУ ВИЯВЛЯЄТЬСЯ НАУКОВІСТЬ НАВЧАННЯ, ЗВ'ЯЗОК ІЗ ЖИТТЯМ, ПРАКТИКОЮ		
3.	• ЯК РЕАЛІЗОВАНО ПРИНЦИП ДОСТУПНОСТІ НАВЧАННЯ		
4.	• З ЯКОЮ МЕТОЮ ВИКОРИСТАНО КОЖНИЙ ВИД НАОЧНОСТІ		
5.	• ЧИ ДОТРИМАНИЙ ПРИНЦИП СИСТЕМАТИЧНОСТІ Й ПОСЛІДОВНОСТІ		
6.	• ФОРМУВАННЯ ЗУН		
7.	• ЯК ДОСЯГАЛИ СВІДОМОСТІ, АКТИВНОСТІ Й САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ, ЯК ЗДІЙСНЮВАЛИ КЕРІВНИЦТВО НАВЧАННЯМ НА УРОЦІ		
8.	• ЯКОЮ МІРОЮ ЗДІЙСНЕНО РОЗВИТОК УЧНІВ НА УРОЦІ		
9.	• ЯКИЙ ХАРАКТЕР ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕВАЖАВ (РЕПРОДУКТИВНИЙ, ПОШУКОВИЙ, ТВОРЧИЙ)		
10.	• ЯК РЕАЛІЗОВАНО ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЮ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЮ НАВЧАННЯ		
11.	• ЯК СТИМУЛОВАЛИ ПОЗИТИВНЕ СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ		

Пропозиції та зауваження: _____

Підпис перевіряючого _____

Підпис учителя _____

Карта спостереження уроку

Вид контролю _____

ПІБ учителя _____ Предмет _____ Клас _____ Дата _____

Мета відвідування : _____

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Обладнання уроку _____

№з/п	Аналіз	Хід уроку	Зауваження
1.	Вміння чітко поставити мету на уроці		
2.	Наявність грамотного плану		
3.	Реалізація мети і завдань уроку під час навчального процесу		
4.	Забезпечення мотиваційного компоненту на уроці		
5.	Відбір змісту для розкриття теми, виділення основних ідей курсу		
6.	Використання ТЗН, наочності		
7.	Реалізація принципу інтеграції знань		
8.	Морально-психологічна атмосфера на уроці		
9.	Вибір методів та прийомів навчання		
10.	Місце експерименту на уроці		
11.	Виконання психогігієнічних вимог до уроку		
12.	Оптимальна реалізація рефлексивно-оціночного компоненту уроку		
13.	Оптимальність, ступінь диференціації домашнього завдання		
14.	Формування умінь самостійності		
15.	Результативність уроку		
16.	Якість самоаналізу за педагогічну діяльність		

Пропозиції та зауваження: _____

Підпис перевіряючого _____

Підпис учителя _____

Карта спостереження уроку

Вид контролю _____

ПІБ учителя _____ Предмет _____ Клас _____ Дата _____

Мета відвідування : Педагогічна доцільність та ефективність структури уроку _____

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Обладнання уроку _____

№з/п	Етапи уроку	Аналіз
1.	Актуалізація: Чуттєвого досвіду: Опорних знань :	
2.	Мотивація навчальної діяльності: Повідомлення теми, мети і завдань уроку	
3.	Прийоми роботи вчителя та учнів: 3.1 Бесіда(репродуктивний), розповідь, пояснення, інструкція, демонстрація; 3.2 опитування (усне,письмове); 3.3 використання дидактичного матеріалу (правильно, з помилками) 3.4 керівництво самостійною роботою учнів; 3.5 слухання, коментування, розповідь; 3.6 робота з друкованим словом; 3.7 вправи(письмові, усні, практичні);	
4.	Сприйняття та усвідомлення знань: Організованість у навчанні (володіння загальним вмінням, культура праці): рівень зацікавленості (низький, нульовий, середній, достатній, високий):	
5.	Творче застосування знань учнів: Самостійні творчі роботи з використанням знань (за участю вчителя, з наглядом учителя, без нагляду учителя, з різним рівнем проблемності):	
6.	Первинне усвідомлення та застосування знань учнями : Стандартні умови: За зразком: За алгоритмом:	
7.	Узагальнення та систематизація знань на уроці: Перевірка повноти усвідомлення: Дієвість знань учнів:	
8.	Домашнє завдання: Форма і зміст:	
9.	Підсумки уроку:	

Пропозиції та зауваження: _____

Підпис перевіряючого _____

Підпис учителя _____

Карта спостереження уроку

Вид контролю _____

ПІБ учителя _____ Предмет _____ Клас _____ Дата _____

Мета відвідування : Диференційований підхід до учнів _____

Тема уроку: _____

Мета уроку: _____

Тип уроку: _____

Обладнання уроку _____

№з/п	Етапи уроку	Аналіз
1.	Методика вивчення типології школярів та критерії поділу їх на групи з метою здійснення диференційованого підходу: - здатність навчатися; - організованість у навчанні; - працездатність; - інтерес до навчання.	
2.	Вивчення вчителем <i>Видів мислення</i> Репродуктивного Продуктивного Творчого <i>Пам'яті</i> Механічної Поміркованої Мимовільної Довільної	
3.	Особливості роботи в групах Мета усвідомлюється всіма учнями як єдина, що вимагає зусиль усього колективу. При організації діяльності існує відомий розподіл праці між учнями групи. У процесі діяльності створюються умови взаємної відповідальності та підпорядкованості.	
4.	Самоконтроль здійснюють самі учні: Самоперевірка; Взаємоперевірка; Самоконтроль; Взаємоконтроль. Робота в парах змінного складу: - учень є одночасно на уроці вчителем і учнем; - пари формуються відповідно до сил учнів (сильний - слабкий, сильний - сильний); - за інтересами (хто з ким бажає працювати на уроці).	
5.	Робота в групах:	
6.	Кількість опитаних учнів:	
7.	Кількісний та якісний аналіз навчання: Розв'язування задач (логічних, розрахункових).	
8.	Сприйняття та усвідомлення знань: Організованість у навчанні (володіння загальним вмінням, культура праці): рівень зацікавленості (низький, нульовий, середній, достатній, високий):	
9.	Творче застосування знань учнів: Самостійні творчі роботи з використанням учителем різного рівня проблемності):	
10.	Первинне усвідомлення та застосування знань учнями : Стандартні умови: За зразком: За алгоритмом:	
11.	Узагальнення та систематизація знань на уроці: Перевірка повноти усвідомлення: Дієвість знань учнів:	
12.	Домашнє завдання: Форма і зміст:	
13.	Підсумки уроку:	

Пропозиції та зауваження: _____

Підпис перевіряючого _____

Підпис учителя _____

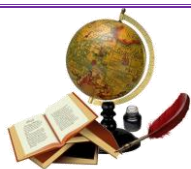

Схема «Зв'язок етапів навчання й типів уроків»

Типи навчання

Типи уроків

Додаток 3
до листа МОН України
від 07.08.2013 р. № 1/9-533

ОРІЄНТОВНА ПРОГРАМА ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Орієнтовна програма здійснення внутрішнього контролю у загальноосвітньому навчальному закладі (далі – Програма) розроблена відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778, Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2001 № 553 (із змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31.08.2004 за № 1071/9670, Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 № 329, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 11.05.2011 за № 566/19304, наказу Міністерства освіти і науки України від 17.06.2013 № 772 «Про затвердження орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів», інших нормативних актів у галузі загальної середньої освіти, з урахуванням досвіду щодо здійснення контролю та оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів (далі – ЗНЗ).

Внутрішній контроль – це одна з функцій управління ЗНЗ, що забезпечує зворотній зв'язок між суб'єктом і об'єктом контролю шляхом інформування про дійсний стан справ у навчальному закладі та фактичне виконання управлінських рішень.

Метою внутрішнього контролю є створення системи діагностики стану функціонування і динаміки розвитку навчального закладу для виявлення та попередження факторів і умов, які негативно впливають на виконання ним покладених повноважень.

Внутрішній контроль здійснюється керівником навчального закладу, його заступниками та іншими працівниками у межах виконання своїх функціональних (посадових) обов'язків.

Відповідальність за розроблення і ведення системи внутрішнього контролю покладається на керівника ЗНЗ.

Під час проведення внутрішнього контролю у ЗНЗ особлива увага звертається на:

- виконання навчальних планів і програм, якість знань, умінь і навичок учнів;
- дотримання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти;
- якість і ефективність роботи педагогічного колективу;
- дотримання вимог щодо охорони дитинства, санітарно-гігієнічних та протипожежних норм, вимог техніки безпеки;
- забезпечення прав учнів на захист від будь-яких форм фізичного або психічного здоров'я, запобігання формуванню у них шкідливих звичок;
- організацію харчування і медичного обслуговування.

Важливою умовою підвищення ефективності управлінської діяльності керівників ЗНЗ у вирішенні питань організації внутрішнього контролю виступає інформаційне забезпечення.

Оперативна та достовірна інформація про стан роботи ЗНЗ забезпечує не лише прийняття оптимального управлінського рішення з окремого напрямку його діяльності, а й дозволяє формувати перспективи розвитку навчального закладу в цілому.

Дана Програма розроблена з метою надання методичної допомоги керівникам ЗНЗ щодо планування та здійснення внутрішнього контролю.

Структура Програми складається із наступних розділів:

- I. Контроль за виконанням навчальним закладом вимог нормативно-правових актів у галузі освіти.
- II. Контроль за організацією навчально-виховного процесу.
- III. Контроль за результатами навчальних і творчих досягнень учнів.
- IV. Контроль за методичною роботою.

Програмою визначено зміст внутрішнього контролю, форму узагальнення результатів, їх оприлюднення, документи, що підлягають аналізу та орієнтовні терміни проведення контрольних заходів.

Зміст внутрішнього контролю, виділений у Програмі курсивом стосується ЗНЗ інтернатного типу.

Програма може використовуватися під час формування річного та інших планів роботи ЗНЗ.

ОРІЄНТОВНА ПРОГРАМА
здійснення внутрішнього контролю в загальноосвітньому навчальному закладі

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
I.	Контроль за виконанням навчальним закладом вимог нормативно-правових актів у галузі освіти													
1	Планування роботи ЗНЗ на навчальний рік (нарада, педагогічна рада, наказ)									д, н	д		п, н	План роботи ЗНЗ, робочий навчальний план. Плани роботи адміністрації, методичних об'єднань, класних керівників, соціально-психологічної служби
2	Виконання статті 10 Конституції України (педагогічна рада, наказ)												п, н	План роботи ЗНЗ, книга наказів з основної діяльності
3	Облік учнів. Контроль стану охоплення навчанням дітей шкільного віку мікрорайону. Перевірка книги обліку учнів (наказ, нарада)	д, н				д, н							д, н	Книги руху учнів, наказів з основної діяльності. Класні журнали, особові справи учнів. Розпорядження про закріплення території обслуговування. Списки дітей і підлітків шкільного віку, які проживають на закріпленій за ЗНЗ території обслуговування
	У ЗНЗ-інтернатах (наказ, нарада)	д, н	д	д	д	д, н	д	д	д	д	д	д	д, н	
4	Комплектація класів та закріплення вчителів за навчальними кабінетами (наказ)	н												Книга наказів з основної діяльності, особові справи учнів, статистична звітність за формою № ЗНЗ-1, мережа класів
5	Організація індивідуального навчання (наказ)	н												Книга наказів з основної діяльності, медичні довідки. Погодження місцевого органу управління освітою. Розклад та журнал обліку занять з учнем. Індивідуальний навчальний план
6	Дотримання вимог державних стандартів у календарному плануванні вчителів (наказ)	н												Календарне планування вчителів. Книга протоколів засідань методичних об'єднань

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
7	Комплектування спеціальних медичних груп для занять фізичною культурою (наказ)		н											Класні журнали, книга наказів з основної діяльності, медичні довідки
8	Оновлення складу піклувальної ради, ради ЗНЗ (нарада)		д											Книги протоколів засідань піклувальної ради, ради ЗНЗ, загальношкільних батьківських зборів (конференції)
9	Організація харчування учнів (наказ)	н												Книга наказів з основної діяльності, статистична звітність за формою № ЗНЗ-1, двотижневе меню. Накладні обліку продукції. Журнали: бракеражу сирової та готової продукції, виконання норм харчування, дієхарчування. Приписи СЕС. Заходи щодо усунення порушень і недоліків
	Стан харчування дітей (нарада, наказ)	д	д, н	д	д	д, н	д	д	д	д, н				
10	Особові справи та трудові книжки педагогів (нарада)				д									Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань первинної профспілкової організації, трудові книжки
11	Організація чергування у ЗНЗ (наказ)				н									Графік чергування вчителів, розклад уроків. Посадові обов'язки чергового адміністратора, вчителя
12	Профілактика дитячого травматизму. Проведення бесід щодо попередження дитячого травматизму під час навчально-виховного процесу (наказ)				н						н			Книга наказів з основної діяльності, контрольно-візитайна книга, акти Н-Н, журнали інструктажу
13	Робота ЗНЗ у канікулярний період (план заходів)		з		з				з					Книга наказів з основної діяльності, графіки роботи секцій, спортзалу, плани роботи у канікулярний період класних керівників
14	Профорієнтаційна робота з учнями (нарада)						д	д	д	д				Плани роботи ЗНЗ, класних керівників. Книги протоколів засідань батьківських зборів. Угоди про співпрацю з ВНЗ, ПТНЗ
15	Заміна уроків. Перевірка якості заміни уроків (нарада)						д							Журнал обліку пропущених і заміненних уроків, розклад уроків. Класні журнали
16	Підготовка до державної підсумкової атестації (нарада, наказ, педагогічна рада)							д	н	п, н	п, н			Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань: педагогічних та методичних рад, методичних об'єднань. Розклад ДПА
17	Оформлення та видача документів про освіту (наказ, педагогічна рада)									п, н	п, н			Книги наказів з основної діяльності, книга протоколів засідань педагогічних рад, книги обліку та видачі документів про освіту

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
18	Робота з органами місцевого самоврядування (нарада)							д						План роботи ЗНЗ. План спільних заходів
19	Стан виконання Закону України «Про пожежну безпеку» (наказ)								н					Плани роботи ЗНЗ, евакуації. Книга наказів з основної діяльності, контрольно-візитаційна книга, класні журнали. Журнали інструктажу
20	Ознайомлення педагогів із попереднім навантаженням на наступний навчальний рік (нарада)									д	д			Робочий навчальний план. Мережа класів на наступний навчальний рік, книга наказів з основної діяльності. Заяви вчителів, які мають неповне навантаження. Список вчителів, ознайомлених зі своїм попереднім педагогічним навантаженням
21	Набір учнів до 1-х класів (нарада, наказ)							д			д		н	Книга наказів з основної діяльності. Заяви батьків або осіб, які їх замінюють. Графік роботи вчителів початкової школи. Медичні довідки учнів
22	Медогляд працівників ЗНЗ (наказ)												н	Штатний розпис. Книги наказів. Медичні книжки педпрацівників. Приписи СЕС. Заходи щодо усунення встановлених порушень і недоліків
23	Організація медичного обслуговування учнів, ведення їх диспансерного обліку (наказ)	н						н						Медичні картки учнів, довідки про стан здоров'я, план роботи ЗНЗ. Журнали диспансерного обліку учнів
24	Дотримання санітарно-гігієнічних норм в організації навчально-виховного процесу (нарада, наказ)		д		н			д		д			н	Приписи органів державного нагляду. Заходи щодо усунення встановлених порушень і недоліків. Розклад уроків. Режим роботи ЗНЗ. Книга наказів з основної діяльності
25	Стан техніки безпеки (далі – ТБ) на уроках фізичної культури (наказ)			н					н					Календарне планування вчителів фізичного виховання. Журнали інструктажів. Класні журнали
26	Ведення журналів інструктажу з ТБ (нарада, наказ)	д				д				д, н				Класні журнали, журнали обліку інструктажів
27	Дотримання санітарно-гігієнічних правил і ТБ у пришкольньому таборі (у разі наявності) (наказ)										н			Книга наказів з основної діяльності, журнали інструктажів
28	Інформаційне забезпечення управління ЗНЗ (нарада, наказ)	д				д, н								Журнал обліку вхідної документації, електронна база нормативних документів

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
29	Забезпечення підручниками, збереження та зміцнення бібліотечного фонду. Стан роботи бібліотеки (нарада, наказ)					д							д, н	Книги обліку матеріальної бази бібліотеки. Плани роботи ЗНЗ, бібліотеки
	Забезпечення спеціальними програмами, літературою, підручниками, навчальними посібниками, періодичною пресою, фаховими виданнями (нарада, наказ)												д, н	Книги обліку матеріальної бази бібліотеки. Плани роботи навчального закладу інтернатного типу, бібліотеки
30	Перевірка стану виконання та корекція планів роботи (нарада, наказ)					д, н				д, н				Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань педагогічної ради, методичних об'єднань, нарад
31	Стан проведення ремонтних робіт (нарада)										д	д	д	План заходів щодо проведення ремонтних робіт
32	Стан здобуття повної загальної середньої освіти випускниками 9-х класів (нарада, наказ)												д, н	Довідки про місце навчання випускників 9-х класів. Книга руху учнів. Алфавітна книга
33	Дотримання вимог Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні» (педагогічна рада, наказ)				п, н					п, н				Класні журнали, контрольні роботи. Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань педагогічної та методичних рад. Матеріали ДПА
34	Дотримання вимог Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» (педагогічна рада, наказ)									п, н	п, н			Класні журнали, контрольні роботи. Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань педагогічної та методичних рад. Матеріали ДПА
35	Перевірка особових справ учнів (наказ)	н												Особові справи учнів. Алфавітна книга
36	Готовність ЗНЗ до осінньо-зимового періоду. Стан протипожежної, каналізаційної, опалювальної систем, котельного господарства, покрівлі, утеплення приміщень (нарада, наказ)	д	н											Книга наказів з основної діяльності. Посвідчення про проходження навчання кочегарами та операторами котельень, інструкції з охорони праці, журнали з охорони праці, плани та схеми евакуаційних шляхів (за наявності котельні ЗНЗ). Форма Т-8
37	Готовність ЗНЗ до нового навчального року (нарада)											д	д	Акт готовності ЗНЗ, акти-дозволи: на роботу в кабінетах, випробування спортивних споруд. Сертифікати на ТЗН, програмне забезпечення
38	Дотримання вимог з ведення класних журналів (нарада, наказ)		д			н			д		н			Класні журнали 1 – 11-х класів. Книга наказів з основної діяльності

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
39	Конкурсний прийом до спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів (наказ)							н		н	н			Правила конкурсного прийому. Заяви батьків або осіб, які їх замінюють. Матеріали конкурсних випробувань. Книга наказів з основної діяльності
40	Контроль за навчанням дітей з особливими освітніми потребами (наказ, нарада)	н				д, н								Книга наказів з основної діяльності. Списки учнів зазначених категорій. Індивідуальний (-і) навчальний (-і) план (-и). Класні журнали
41	Стан працевлаштування випускників ЗНЗ-інтернатів (наказ)	н												Довідки про продовження навчання, працевлаштування
42	Стан матеріального та фінансового забезпечення випускників із числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (наказ, нарада)									н	д	д	н	Бухгалтерська звітність. Книга наказів з основної діяльності. Списки учнів зазначених категорій. Алфавітна книга
43	Стан забезпечення предметами гардеробу, першої потреби, текстильною білизною відповідно до норм матеріального та нормативів фінансового забезпечення вихованців ЗНЗ-інтернатів (наказ, нарада)	д	д, н	д	д	д, н	д	д	д, н	д	д	д, н	д	Книга наказів з основної діяльності. Списки учнів зазначених категорій. Алфавітна книга
44	Стан виплат коштів на особисті витрати вихованців із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (нарада, педагогічна рада, наказ)	д	п, н	д	д	п, н	д	д	п, н	д	д	п, н	д	Бухгалтерська звітність. Книга наказів з основної діяльності
45	Своєчасність встановлення статусу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, призначення та виплат пенсії по втраті годувальника, інвалідності (наказ)		н		н		н		н		н		н	Книга наказів з основної діяльності. Алфавітна книга. Особові справи учнів. Матеріали щодо визначення статусу
46	Контроль за житловим та майновим забезпеченням дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (нарада)	д												Рішення державних органів виконавчої влади про житлове та майнове забезпечення дітей зазначеної категорії
47	Контроль за забезпеченням єдиними квитками вихованців із числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (нарада)	д												Рішення державних органів виконавчої влади про забезпечення дітей зазначеної категорії єдиними квитками. Бухгалтерська звітність
48	Контроль за забезпеченням шкільною та спортивною формою дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (наказ)	н											д	Рішення державних органів виконавчої влади про забезпечення дітей зазначеної категорії формами. Бухгалтерська звітність

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
49	Стан корекційно-розвивальної, лікувально-профілактичної роботи та реабілітаційного процесу з дітьми, які мають вади розвитку (наказ, нарада)			д					н					Книга наказів з основної діяльності. Особові справи учнів. Індивідуальна програма роботи з учнями, картка-інваліда
50	Стан забезпечення вихованців ЗНЗ-інтернатів засобами індивідуальної корекції (наказ, нарада)	н				д							д	Бухгалтерська звітність. Книга наказів з основної діяльності
51	Стан роботи ПМПК у ЗНЗ-інтернатів (наказ, нарада)	д			н					д, н				Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань педагогічної ради, ПМПК. Графік роботи ПМПК. Журнал обліку дітей, обстежених ПМПК. Аналітичні матеріали вивчень інтелектуального розвитку учнів
II.	Контроль за організацією навчально-виховного процесу													
52	Рівень навчальних досягнень учнів за результатами виконання навчальних програм (нарада, педагогічна рада, наказ)					д, н					п, н			Класні журнали. Книга наказів з основної діяльності. Звіти класних керівників про стан навчальних досягнень учнів
53	Відвідування учнями навчальних занять (наказ, нарада)	н	д	д	д	н	д	д	д	д, н				Журнал обліку пропущених уроків. Класні журнали
54	Стан роботи ГПД (нарада, наказ)	д			н									Особові справи учнів. Журнал обліку роботи групи продовженого дня. План роботи вихователя ГПД
55	Виконання перспективного плану вивчення стану викладання предметів (педагогічна рада, наказ)		п, н		п, н		п, н		п, н				н	Плани роботи ЗНЗ, методичних об'єднань. Перспективний план вивчення стану викладання предметів. Книга наказів з основної діяльності. Довідки за результатами вивчення. Класні журнали
56	Контроль за організацією навчально-виховного процесу в 1-х класах (нарада, наказ)		д, н				д, н							Особові справи учнів 1-х класів. Книга наказів з основної діяльності
57	Контроль за організацією навчально-виховного процесу в 5-х класах (нарада, наказ)			д, н										Особові справи учнів 5-х класів. Класні журнали
58	Перевірка учнівських зошитів (наказ)			н					н					Учнівські зошити. Книга наказів з основної діяльності
59	Перевірка учнівських щоденників (наказ)		н					н						Учнівські щоденники. Книга наказів з основної діяльності

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
60	Проведення шкільних предметних олімпіад (наказ)		н											Плани роботи ЗНЗ, методичних об'єднань. Книга наказів з основної діяльності. Протоколи проведення олімпіад
61	Підготовка та участь учнів у районних, обласних олімпіадах, турнірах, конкурсах (наказ)				н									Плани роботи ЗНЗ, методичних об'єднань. Книга наказів з основної діяльності
62	Ефективність роботи факультативів та предметних гуртків (наказ)			н										Журнали роботи гуртків, факультативів, книга наказів з основної діяльності. Заяви батьків
63	Охоплення учнів 8 – 9-х класів поглибленим вивченням окремих предметів (нарада, педагогічна рада, наказ)	д								п, н			н	Робочий навчальний план. Книга наказів з основної діяльності. Заяви учнів, батьків або осіб, які їх замінюють. Книга протоколів засідань батьківських зборів
64	Охоплення учнів 10 – 11-х класів профільним навчанням (крім універсального профілю) (нарада, педагогічна рада, наказ)	н							д	д			п, н	Анкети учнів. Робочий навчальний план. Книга наказів з основної діяльності. Заяви учнів, батьків або осіб, які їх замінюють
65	Виконання лабораторних і практичних робіт учнями (наказ)				н					н				Календарне планування вчителів, класні журнали. Журнали інструктажів
66	Організація роботи з учнями, схильними до правопорушень (нарада, наказ)	н				д								Плани роботи ЗНЗ, психолога, соціального педагога. Індивідуальні плани роботи з учнями
67	Контроль за роботою веб-сайту ЗНЗ (нарада)				д				д					Інформація на веб-сайті ЗНЗ. Книга наказів з основної діяльності
68	Оцінювання педагогічними працівниками навчальних досягнень учнів (наказ)				н					н				Класні журнали. Учнівські зошити. Книга наказів з основної діяльності. Протоколи засідань методичних об'єднань
69	Стан утримання вихованців ЗНЗ інтернатного типу (нарада)	д	д	д	д	д	д	д	д	д	д	д	д	Книга наказів з основної діяльності. Режим роботи ЗНЗ. Графік чергувань вихованців
III. Контроль за результатами навчальних і творчих досягнень учнів														
70	Урахування запитів учнів під час розподілу годин варіативної складової робочого навчального плану (наказ)	н												Заяви батьків, учнів, анкетування учнів. Робочий навчальний план ЗНЗ. Книга наказів з основної діяльності
71	Організація позакласного читання учнів (наказ)				н					н				Бібліотечні формуляри учнів, плани роботи бібліотеки, класних керівників

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
72	Робота з учнями, які потребують психологічної підтримки. Виявлення, попередження і розгляд випадків насильства та жорстокого поведіння з дітьми (нарада)		д					д						Плани роботи психолога, класних керівників. Анкети учнів. Індивідуальні плани роботи з учнями. Журнал обліку заяв та повідомлень. План спільних заходів ЗНЗ та служби у справах неповнолітніх
73	Залучення учнів до спортивно-оздоровчої роботи (нарада, наказ)										д, н			Медичні довідки учнів, плани: роботи спортивного залу, виховної роботи ЗНЗ
74	Дотримання графіку проведення контрольних робіт (наказ)								н					Календарне планування вчителів. План роботи ЗНЗ. Графік проведення контрольних робіт
75	Аналіз результатів ДПА (наказ)										н			Протоколи ДПА. Класні журнали. Письмові роботи учнів
76	Охоплення учнів позашкільною освітою (нарада)		д											Класні журнали. Книга наказів з основної діяльності
77	Забезпечення соціально-психологічного супроводу учасників навчально-виховного процесу (нарада, наказ)		д, н						д					Плани роботи соціального педагога, психолога. Книга протоколів засідань батьківських зборів. Книга наказів з основної діяльності
78	Стан виховної роботи (нарада, наказ)	д			д, н					д				План виховної роботи. Плани роботи ЗНЗ, класних керівників. Книга наказів з основної діяльності
IV. Контроль за методичною роботою														
79	Поурочні плани вчителів (наказ, нарада)			н			д							Поурочні плани вчителів. Календарно-тематичне планування
80	Комплектування ЗНЗ педкадрами (педагогічна рада, наказ)							н					п, н	Статистична звітність за формою № 76-РВК, накази про призначення (звільнення) підпрацівників, особові справи, трудові книжки вчителів
81	Атестація підпрацівників (нарада, педагогічна рада, наказ)	д, н	д, н				п, н		н					Графік атестації. Книги наказів з основної діяльності, протоколів засідань атестаційної комісії, педагогічної ради. Атестаційні листи. Характеристики підпрацівників
82	Проходження курсової перепідготовки (нарада, наказ)				д				д		н		д, н	Графік курсової перепідготовки на рік. Перспективний план курсової перепідготовки. Книги наказів з основної діяльності, обліку вихідної документації

№	Зміст внутрішнього контролю (форма узагальнення)	Місяць												Документи, що підлягають вивченню, аналізу
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	
83	Відвідування навчальних занять педагогічних працівників, які атестуються (нарада)				д									План роботи атестаційної комісії, книги відвідування навчальних занять керівниками ЗНЗ, журнал взаємовідвідування уроків вчителями, план роботи ЗНЗ
84	Вивчення системи роботи педагогічних працівників, які атестуються (нарада, наказ)		д	д	д	н								Особові справи вчителів. Атестаційні листи. Зошити письмових робіт учнів. Календарно-тематичне планування. Класні журнали. Книги наказів з основної діяльності, відвідування навчальних занять керівниками ЗНЗ
85	Вивчення роботи молодих та новопризначених педагогічних працівників (нарада, наказ)		д, н				д, н							Книга наказів з основної діяльності. Плани робіт наставників. Книга протоколів засідань методичних об'єднань
86	Реалізація системи стимулювання та мотивації працівників (нарада, наказ)		н					д						Книги протоколів засідань первинної профспілкової організацій, нарад. Положення про преміювання підпрацівників
87	Результативність методичної роботи (наказ)										н			Плани роботи методичних об'єднань, методичної ради. Книга наказів з основної діяльності

Умовні скорочення:

д – нарада при директорові;

н – наказ;

п – педагогічна рада;

з – план заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочкарьов В.І. Державно-громадське управління освітою: яким йому бути? Ж. «Педагогіка» 2001 р. № 2
2. Довідник адміністрації школи щодо організації УВП. М., Центр «Педагогічний пошук», 2000
3. Григораш В.В., Мирошніченко А.Л. Настільна книга заступника директора з НВР. – Х.:Основа, 2008
4. Гуменюк В.В. Службова документація в закладі освіти: наук. – метод. Посіб. – Хмельницький. 2008
5. Кальней В.А., Шишов С.Є. Технологія моніторингу якості навчання в системі «вчитель-учень». М., Пед. суспільство Росії, 1999 р.
6. Конаржевский Ю.А. Менеджмент і внутрішкільне управління М., Центр «Педагогічний пошук», 2003 р.
7. Мартиросян Б.П. Зміна завдань інспектування шкіл і проблеми методичного забезпечення їх рішення «Педагогіка» 2002 р. № 10
8. Панова О.А. Теоретико-правові аспекти внутрішкільного управління «Педагогіка» 2001 р. № 2
9. Поташник М.М. Якість освіти: проблеми і технології управління М., Пед. Товариство Росії, 2002 р.
10. Проектування систем внутрішкільного контролю (під редакцією А. М. Мойсєєва) М., Пед. суспільство Росії, 2001 р.
11. Сластенін В.А. та ін Педагогіка: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. М. Школа - прес, 2000 р.
12. Сучасні ділові папери// директор школи. - №46. - 2007
13. Татьянченко В.С. Планування внутрішкільного контролю Челябінськ, 1992 р.
14. Шамова Т.І. Внутрішкільне управління: Питання теорії та практики. М., Педагогіка, 1991
15. Шубін Н.А. Внутрішкільний контроль М., Просвітництво 1977
16. Ясвін В.А. Експертиза шкільного освітнього середовища. М., 2000 р.